

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Кафедра туризму і готельно-ресторанного сервісу

Нога Ангеліна Сергіївна

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ
ТУРИСТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ**

Спеціальність: 242 Туризм

Галузь знань: 24 Сфера обслуговування

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ І. С. Зігунова

Кандидат педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри туризму і

готельно-ресторанного сервісу

Виконавець

_____ А. С. Нога

«___» _____ 2020 року

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ	
УМОВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	6
1.1. Чинники розвитку туризму в Сумській області.....	6
1.2. Туристські ресурси та інфраструктура як основа розвитку туризму в Сумській області.....	12
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. СТАН РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	
В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	19
2.1. Розвиток видів туризму в Сумській області.....	19
2.2. Перспективи розвитку туризму на Сумській області.....	27
Висновки до розділу 2.....	32
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА АКТИВНОГО ТУРУ	
«СУМЩИНА ЕКСТРЕМАЛЬНА».....	33
3.1. Розробка паспорту активного туру «Сумщина екстремальна»...	33
3.2. Калькуляція активного туру «Сумщина екстремальна».....	57
Висновки до розділу 3.....	60
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Розвиток туристської галузі на сьогодні є надзвичайно актуальним питанням, адже саме ця галузь може стати одним із чинників, який допоможе країні вийти з кризи, підвищити надходження до державного бюджету, позитивно вплинути на галузь народного господарства та підвищити рівень зайнятості населення.

Сумська область, маючи великий туристський потенціал мало представлена туристськими продуктами на загальнодержавному рівні. На даному етапі розвитку туризму лише формується комунікаційний простір для проведення сумісних заходів з управлінням молоді та спорту, департаментом освіти та науки, управлінням культури, департаментом екології та охорони природних ресурсів. Вивчаються культурні заходи, які можуть стати магнітом для приваблення туристів з усіх куточків держави.

Для більш ефективного розвитку туризму в регіоні було обрано стратегічний напрямок такий як поєднання активного туризму з пізнавальною та екскурсійною складовою.

Розмаїття туристських ресурсів, яке знаходиться в Сумській області сприяє ефективному розвитку різних видів туризму, у тому числі – активного, пригодницького та екстремального.

Актуальність теми: Організація пригодницьких, екстремальних турів на території регіону є досить актуальним питанням, що може зацікавити туристські підприємства області у розробці даних маршрутів. Тому тема даної кваліфікаційної роботи є актуальною у популяризації Сумської області на регіональному та національному ринку.

Аналіз останніх дослідження та публікацій: Теоретичні та методичні основи дослідження рідного краю, висвітлювались у роботах А. Дістервега, Я. Коменського, К. Ушинського, В. Сухомлинського, а також Х. Алчевської, В. Гаршина, Б. Грінченка, В. Даля, С. Локтюшева, С. Рижкова, М. Чернявського.

Мета: дослідження регіонального туризму як складової розвитку туристського потенціалу держави.

Завдання:

1. Схарактеризувати чинники та умови розвитку туризму в Сумській області.
2. Дослідити стан та перспективи розвитку туризму в Сумській області.
3. Розробити активний тур «Сумщина екстремальна».

Об'єкт дослідження: туристська галузь

Предмет дослідження: туристська галузь Сумської області

Методи дослідження: теоретичні методи – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; емпіричні – практичний метод.

Наукова новизна одержаних результатів: в даній роботі теоретично обґрунтовано умови розвитку туризму в регіоні, визначено його стан. Розроблено інноваційний тур метою якого є підвищити рівень популярності активного туризму серед місцевих жителів та як спосіб залучення туристів з інших регіонів.

Практичне значення одержаних результатів: одержані результати можна впровадити в діяльність Федерації спортивного туризму Сумської області та туристичних агентств, як один з елементів розвитку та позиціонування активного туризму в даному регіоні з метою популяризації комбінованих турів на території Сумщини. Та як туристичний продукт туристичним операторам області, як стимулювання розвитку локального (регіонального) туризму в регіоні.

Апробація результатів та публікації: апробація результатів роботи кваліфікаційної роботи була проведена в декілька етапів:

1. Публікація в матеріалах V Всеукраїнської науково-практичної «Стан і перспективи сучасного туризму» (5–6 грудня 2019 р., м. Суми). (Додаток А)

2. Акт провадження розробки активного туру «Сумщина екстремальна» у діяльність Федерації спортивного туризму Сумської області (Додаток Б)
3. Участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, м. Харків. 25 березня 2020 р. Диплом II ступеня (Додаток В)
4. Публікація в матеріалах II Міжнародної науково-практичної конференції «Індустрія туризму та гостинності: досвід, проблеми, перспективи» (14 – 15 травня 2020 р., м. Суми) (Додаток Г)

Структура та обсяг роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Вона викладена на 69 сторінках загального друкованого тексту. Список літератури налічує 75 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ УМОВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

1.1. Чинники розвитку туризму в Сумській області

В сучасному світі туристська галузь розглядається як соціально-економічне явище, що впливає на розвиток багатьох галузей економіки, транспорту, соціальної сфери та сфери послуг, перетворюючи його на високоприбуткову галузь [38].

На розвиток туристської галузі мають вплив природні та антропогенні фактори, які різними науковцями класифікуються по-різному.

Як стверджує Т. В. Момонт, з точки зору впливу на туристську діяльність всі фактори діляться на фактори залучення (заохочують до мандрівки – природні, історико-культурні та соціальні умови в державі, де формуються туристські потоки) та фактори диференціації попиту (впливають на вибір місця подорожі – туристські ресурси, стан загальної інфраструктури, рівень соціально-економічного розвитку держави) [34].

На розвиток туризму в Сумській області впливають деякі внутрішні та зовнішні чинники або ж динамічні та статичні (Додаток Д).

Внутрішні (статичні) фактори розвитку туризму в регіоні є визначальними для ринку туристських послуг. Серед них – природно-географічні та кліматичні; наявність та збереженість природних ресурсів і можливість їх використання; стан розвитку туристської інфраструктури і транспортних мереж тощо. Як стверджує професор І. М. Школа, значний вплив на формування туристського ринку регіону складають базові складові туристського продукту: капітал, технології, кадри та туристичні ресурси [70].

Економічні чинники в регіоні на даний час представлені не достатнім рівнем фінансового забезпечення населення. Кризові явища в економіці не дозволяють на повну міру працювати підприємствам Сумської області таким

як, машинобудівна, хімічна, нафтовидобувна, харчова промисловість та сільське господарство (рослинництво), дані чинники мають негативний вплив на стан туристської інфраструктури та в цілому на розвиток регіонального туризму.

Природні чинники характеризуються наявністю атрактивних природних умов та туристських ресурсів. Сумщина має значну залісеність території, особливо на півночі; на півдні області – зона лісостепу. Також в регіоні представлена достатньо густа мережа річок, серед яких: Десна, Сейм, Ворскла, Псел, Сула, Хорол, Клевень, Івотка – всі вони є лівими притоками Дніпра. На цьому багатстві природних ресурсів створені гідрологічні, ботанічні, орнітологічні заповідники, заказники та інші природоохоронні території.

За даними В. Ф. Кифяка Сумщина відноситься до регіонів України у яких об'єкти природно-заповідного фонду становлять 5 – 7 % від загальної території, займаючи друге місце разом із Чернівецькою та Рівненською областями серед інших регіонів України (Додаток Е).

Кліматичні чинники характеризуються впливом погодних факторів на навколишнє середовище. Сумщина знаходиться у помірному поясі з помірно-континентальним типом клімату. Північно-східна частина України, яку займає Слобожанщина, має достатньо суворі зими, з тривалим морозним періодом та стійким сніговим покривом, величина якого дозволяє займатися лижним туризмом у межах області, не виїжджаючи у віддалений Карпатський регіон.

Культурно-історичні чинники характеризуються наявністю в регіоні культурно-історичних пам'яток, їх стан та доступність для відвідування туристами.

У забезпеченості північно-східного регіону України ведеться підготовка кадрів з туризму, більш ніж 14 років на кафедрі туризму і готельно-ресторанного сервісу в Сумському державному педагогічному

університеті імені А. С. Макаренка, завданням якого є здійснення підготовки висококваліфікованих фахівців для туристської галузі.

Вітчизняний науковець В. Ф. Кифяк надає перелік факторів, що є формуючими при функціонуванні туристського ринку:

1. Демографічні.
2. Матеріальний та соціальний стан населення.
3. Рівень освіченості населення.
4. Середня тривалість відпустки в країні.
5. Професійна зайнятість тощо [20].

Дослідивши наукові праці провідних вчених, можемо виділити регіональні внутрішні чинники серед специфічних передумов розвитку туризму:

- Природні чинники: географічне положення, кліматичні умови, різноманітність флори та фауни;
- Чинники, що пов'язані з культурно-історичними особливостями регіону: мовні особливості етнічних груп, що населяють регіон; особливості релігії, як елементу культури; особливості фольклору, побуту тощо;
- Соціально-економічні чинники: розвиненість галузей народного господарства, трудова зайнятість населення, рівень надання освітніх послуг (як одного з елементів забезпечення сфери туризму висококваліфікованими фахівцями), рівень медицини, якість життя населення тощо;
- Розвиненість загально-регіональної інфраструктури (транспортної та інформаційної мережі, споруд) і туристської інфраструктури (заклади розміщення, харчування, сфери розваг та дозвілля тощо).

Не менш важливим фактором серед внутрішніх чинників розвитку регіонального туризму в країні є зацікавленість органів державної влади. У 2017 році в Україні прийнята Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [48], на основі якої створені регіональні Програми розвитку туризму.

На рівні Сумської області із 2018 року функціонує Програма сталого розвитку туризму в Сумській області на 2018 – 2022 роки, метою якої є створити належні умови для розвитку туризму в регіоні, для позиціонування його на державному туристському ринку як конкурентоспроможного регіону в цій галузі [49].

Крім внутрішніх (ендогенних) чинників, існують також зовнішні (екзогенні) чинники, від яких залежить стан туристської індустрії регіону. Так, вітчизняні вчені В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух зазначають, що зовнішні чинники впливають на туристичну сферу за допомогою демографічних та соціальних змін; економічного та фінансового розвитку; змін політичного та нормативно-правового регулювання; технологічних змін; торгового розвитку; транспортної інфраструктури та безпеки подорожей [53].

Чинники впливу на розвиток туристичної діяльності окреслюють головні напрями розвитку туристської індустрії. Варто зазначити, що всі ці чинники мають як позитивний, так і негативний вплив на розвиток туризму в регіоні.

1. Політичні чинники – стабільна політична ситуація в державі є однією з головних умов для розвитку туризму в регіоні. Сумщина займає прикордонне положення з Російською Федерацією.

2. Економічні чинники – успішне функціонування державної економіки матиме позитивний вплив на розвиток туристської індустрії в регіонах країни. Від стану економіки залежить рівень доходів населення, які в свою чергу є туристами в межах своєї країни або регіону.

На Сумщині функціонують підприємства машинобудівної галузі (СНВО імені М. В. Фрунзе, м. Суми), хімічної (виробниче об'єднання «Сумхімпром» м. Суми, виробниче об'єднання «Імпульс» м. Шостка), харчової промисловості, фармакологічні підприємства тощо.

3. Соціально-демографічні чинники – загальна чисельність населення, яка в області станом на 1 жовтня 2020 року складає 1,1 млн. осіб [69]. На

сьогодні у туристській галузі України задіяно 10% населення. Туристський ринок суттєво поліпшує економічні і соціальні показники країни [62; 37].

Нажаль, демографічна ситуація в межах регіону та України в цілому не сприятлива для розвитку туристської галузі й туристської активності населення.

4. Науково-технічні чинники – застосування інноваційних технологій, комп'ютеризація виробничого процесу при організації туристського бізнесу [68].

До внутрішніх чинників розвитку туристської галузі відносяться: природно-географічні особливості та кліматичні умови в яких розташована країна (регіон), наявність природних ресурсів та можливість їх зручного та вигідного використання, економічне становище та внутрішня політика в державі, її стабільність; рівень фінансового забезпечення населення та його добробут; належний розвиток туристської інфраструктури та транспортної мережі; культурний та освітній рівень населення [34; 54].

Вчений Кузик С. П. визначає чинники, що впливають на туристську галузь як статичні та динамічні (рис. 1.1.2.).

Рис. 1.1.1 Динамічні та статичні чинники розвитку туристської галузі

(виконано за даними джерела [28])

Таким чином, сукупність зовнішніх і внутрішніх, динамічних та статичних чинників, формують умови для функціонування індустрії туризму і гостинності в регіоні, впливаючи на загальний рівень атрактивності туристської дестинації. Вони мають позитивний, та негативний вплив, адже тісно пов'язані з політичною, нормативно-правовою та соціально-економічною ситуацією в державі та світі.

1.2. Туристські ресурси та інфраструктура як основа розвитку туризму в Сумській області

В законі України «Про туризм» сказано: «туристські ресурси – сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста» [12].

Необхідними умовами розвитку туризму є туристський потенціал, який складають туристські ресурси та інфраструктура. Під туристським потенціалом мається на увазі вся сукупність природних, культурно-історичних та соціально-економічних умов для організації туристської діяльності в певному регіоні. Інколи туристським потенціалом називають співвідношення між фактичною і приблизно можливою кількістю туристів.

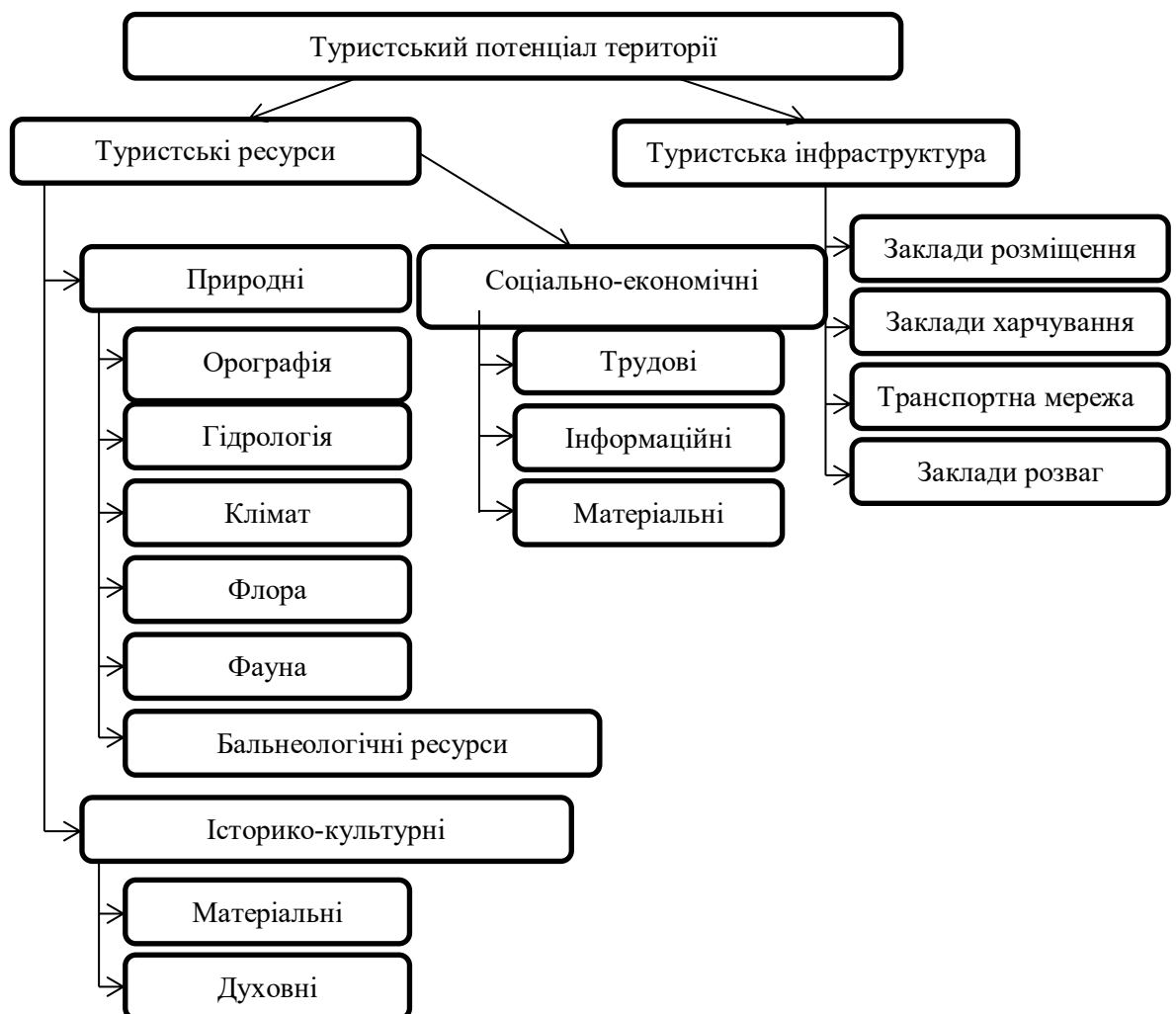

Рис. 1.1.2. Структура туристського потенціалу [63]

Відразу можна сказати, що туристський потенціал включає в себе туристські ресурси та туристську інфраструктуру. Туристські ресурси поділяються на природні, історико-культурні та соціально-економічні. Варто відмітити неоднозначний характер соціально-економічних ресурсів. До них відносяться елементи туристської інфраструктури, а також трудові, інформаційні, матеріально-технічні ресурси тощо.

Туристські ресурси Сумщини досить різноманітні. Територія регіону багата історико-культурними та природними пам'ятками. В її володінні майже 1,5 тис. історичних пам'яток, 780 – археологічних пам'яток, 102 пам'ятки монументального мистецтва, 373 архітектурних пам'яток, 6 садово-паркових архітектурних ансамблів та 3 монастирські ансамблі. Її туристський потенціал безмежний, оскільки через Сумщину пролягла межа з «Диким полем», де зародилася культура багатьох народів з часів Київської Русі.

Сумська область має 291 об'єкт природно-заповідного фонду [1]. В області нараховується понад 170,0 тис. га земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, які мають особливий статус охорони. За винятком єдиної категорії найвищого рангу (біосферних заповідників), природно-заповідний фонд (ПЗФ) області представлений усіма іншими категоріями [24].

Справжньою перлиною у загальнодержавному реєстрі заповідного фонду є Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський», територія якого поділяється на Старогутську та Придеснянську. Незважаючи на географічне сусідство, вони не схожі одна на іншу за флорою і фауною. Наприклад, Старогутська частина – це єдиний сосновий масив, який є південною складовою відомих Брянських лісів. Тут господарюють осокові болота, луки та чагарники. Заболоченість цієї частини території перевищує 7 відсотків. У Придеснянській частині парку переважають широкі луки з високим різнотрав'ям, переліски з ясена, дуба та осики. У заплаві Десни ростуть злаки – китник лучний, лепешняк великий, верба гостролиста,

реліктові види рослин – сальвінію плаваючу, водяний горіх, плавун щитолистий [18].

Однією із визначних пам'яток степового ландшафту в Сумському регіоні є степовий заповідник «Михайлівська цілина», який знаходиться на території Лебединського району. Його неповторність полягає у різноманітності степового різнотрав'я: за весняно-літній період ця місцевість змінює свою зовнішність від 8 до 10 разів, у залежності від того, які види трав квітнуть.

Яблуня-колонія є одним з найунікальніших об'єктів Сумщини, що входить до списку «Семи чудес України». Знаходиться на території Кролевецького району та є ботанічною пам'яткою загальнодержавного значення. Вік пам'ятки понад 200 років. Розташована на площі близько 1000 квадратних метрів, вона являє собою яблуневий сад, який утворився від укоріненого гілля дерев. Завдяки такій своїй особливості, яблуня увійшла до історії садівництва [73].

На території Тростянецького району знаходяться національний природний парк «Гетьманський» [4], 1 заказник – Бакирівський гідрологічний заказник загальнодержавного значення [47], парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Тростянецький» [57], 8 заповідних урочищ – Веселе, Ділянка лісу (заповідне урочище, Тростянецький район), Ділянка лісу (заповідне урочище, Тростянецький район), Залугове, Красне (Тростянецький район), Макове, Сумська діброва [16; 19]

Тростянецький парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва. Знаходиться в західній околиці м. Тростянець в урочищі «Нескучне» та займає площу 253 га. В основі цього парку – лісовий масив, три озера, що розташовані в колишньому руслі р. Тростинка.

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Шалигінський» знаходиться неподалік сіл Старикове та Шалигіно на півночі області (Глухівський район). Територія заказника – це лісова місцевість, площею

2868,1 га. До його складу входять мальовничі заплави річок Клевені та Обести. Унікальність цього заповіднику полягає в тому, що на його території збереглися сосни, вік яких понад 200 років. Також тут проростає п'ять видів рослин, які занесені до Червоної книги України [13].

Середньосеймський ландшафтний заказник загальнодержавного значення знаходиться на територіях Путивльського, Білопільського та Буринського районів. Його площа – 2020,8 га, розміщений в долині річок Сейм та Вир. Територія, здебільшого, зайнята луками, а також прибережно-водною рослинністю. Цей заказник є найбільш цінним в природно-заповідному фонді Сумщини [13].

Різноманіття природних ресурсів Сумської області сприяє розвитку багатьом складовим регіонального туризму таким як: пізнавальний, екскурсійний, екологічний, сільський туризм та різноманітним формам активного туризму (пішохідного, велосипедного, водного, лижного, автото та інші).

Відділом туризму Сумської обласної державної адміністрації визначено найбільш пріоритетні туристичні дестинації, на яких потрібно зосередити увагу в першу чергу це: Путивльщина, Глухівщина, м. Тростянець, с. Пустовійтівка, с. Могриця.

Для того, щоб розвивати ці напрямки потрібно, перш за все, дослідити стан туристської інфраструктури даних регіонів, які включені до пріоритетних напрямків.

В області розвинена мережа колективних закладів розміщення: є один «чотирихзірковий» готель «Шафран», який розташований в обласному центрі, декілька «тризіркових», серед яких «Рейкарц» – відноситься до всесвітньо відомого готельного ланцюга.

До того ж можна зазначити, що у переважній кількості готелів для тимчасового перебування туристів відсутній додатковий сервіс, а вже існуючі послуги пропонуються за досить високу ціну. Оскільки основна маса

подорожуючих – молодь, то для них такий тип проживання буде дороговартісним.

Саме тому постає проблема в створенні хостелів і не лише в містах, але й упродовж розроблених маршрутів, які на сьогодні є діючими. Це потрібно для тих, хто не хоче організовувати відпочинок у менш комфортних умовах туристського кемпінгу й користуватися послугами прокату спорядження (наметів).

Згідно з даними Головного управління статистики у Сумській області кількість колективних засобів розміщення наступна (Додаток П) [6].

Таблиця 1.1.2.

Колективні засоби розміщування (юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб) у Сумській області

	Кількість колективних засобів розміщування, од	Кількість місць у колективних засобах розміщування, од	Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування	
			Усього	з них, іноземці
2018 рік	21	1532	43471	2487
2019 рік	21	1424	44657	1871

Сумщина багата гастрономічними традиціями, тому мережа закладів харчування Слобожанщини досить розвинена. Ресторани, кафе дотримуються різної тематичної концепції як місцевої кухні, так і кухонь народів світу. На основі цього, в регіоні проводиться гастрономічний фестиваль, різдвяний гастрофест «Слобожанські смаки».

Згідно даних за 2018 рік [75] в Сумському регіоні функціонує 420 закладів ресторанного господарства (з них 286 – загальнодоступних) з сучасний інтер'єром, вишуканою кухнею та високим рівнем обслуговування.

Нажаль, транспортна інфраструктура області розвинена не достатньо. Сумщина не знаходиться у межах транспортних коридорів, тому при складенні туристських маршрутів операторам потрібно зважати на транспортну логістику. Більшість турів всередині області здійснюються автомобільним транспортом.

Залізничними вузлами є такі міста як Суми, Конотоп, Ворожба, Дружба, але вони не задовольняють у повному обсязі попиту на обслуговування залізничним видом транспорту. Кількість пропозицій прямих сполучень з іншими обласними центрами країни є не достатньою; також є незручним час відправлення та прибуття потягів, відсутність умов для перевезення габаритного туристського спорядження.

Відмічається також низька частка промаркованих туристських маршрутів. В області встановлено 24 туристичних знаки на туристичних маршрутах, тоді як туристичних пам'яток – більш ніж 3 тисячі.

Отже, можна сказати, що загальна та туристська інфраструктура в області розвинена недостатньо, тому що останні роки їй не приділялась належна увага щодо її вдосконалення та модернізації.

Висновки до розділу 1

На розвиток туризму в регіоні впливає безліч чинників, кожен з яких має позитивний або негативний вплив на туристську галузь, адже тісно пов'язані з політичною, нормативно-правовою та соціально-економічною ситуацією в державі. Сукупність всіх чинників, створює умови для функціонування галузі туризму в регіоні, маючи вплив на загальний показник атрактивності території.

Важливе значення в розвитку туризму та позиціонуванні регіону на туристському ринку мають чинники, які впливають на рівень розвитку туризму, туристські ресурси та інфраструктура регіону.

Територія Сумського регіону досить насичена історико-культурними та природними пам'ятками, які є окрасою території та є атрактивними для

туристської діяльності. Кожен з них може стати саме тим об'єктом, який буде приваблювати туристів та сприяти розвитку території як туристської дестинації.

Позитивними чинниками для розвитку туризму на Сумщині є культурно-історичні пам'ятки та ресурси, природно-кліматичні фактори – наявність природних парків та заказників. Негативними чинниками є несприятливе фізико-географічне положення Сумської області. Так як регіон знаходиться на північному сході України, його не перетинають транзитні автомобільні шляхи, що сприяло б розвитку різних сфер діяльності, в тому числі і туристської галузі.

РОЗДІЛ 2

СТАН РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Розвиток видів туризму в Сумській області

Сумщина має значний потенціал для розвитку різних видів туризму. В кожному місті чи селищі регіону є певні туристські ресурси, які можуть стати атрактивними в сфері туризму як конкретної місцевості, так і всього регіону в цілому [37].

Програма сталого розвитку туризму в Сумській області з 2018 – 2022 рр. зазначає, що на сьогодні в області функціонує 4 регіональних екскурсійних маршрути, які можуть використовуватися у туристській діяльності, а саме:

1. «Золоте намисто Сумщини»: Глухів – Соснівка – Путивль – Нова Слобода – Суми – Низи – Недригайлів – Пустовійтівка – Засулля – Хоружівка – Ромни. Маршрут створений у 2008 р. і є одним із популярних в екскурсійній діяльності не тільки сумських фахівців, але й у екскурсоводів інших регіонів України.
2. «Сумщина слобідська». Маршрут охоплює такі населені пункти: Суми – Лебедин – Тростянець – Охтирка – Буймерівка.
3. «Слобожанські мандрівки» [49].

Але щодо прагматичної сторони даного маршруту хочемо зазначити, що вони не мають бізнес інтересу у суб'єктів туристського бізнесу.

Такі міста як Тростянець, Глухів, Путивль, Ромни, Конотоп, Кролевець та обласний центр є відомими по всій території України, але залишилися ще певні райони, в яких знаходиться багато цікавих, а головне – туристично привабливих ресурсів, від так інноваційним підходом до створення туристських продуктів з активною складовою на нашу думку буде поєднання пізнавальної складової з активною, у різних формах комбінованих маршрутів.

Для їх популяризації потрібно розробляти комбіновані маршрути з різних видів активного туризму з пізнавальною метою та впроваджувати в роботу маршрути, які будуть пролягати саме через такі території.

Місто Тростянець має в своєму арсеналі багато цікавих пам'яток, не зважаючи на те, що місто порівняно молоде, ще не досягло свого 360-річчя. Серед найвідоміших є Круглий двір, палац Кенінга, Благовіщенська церква, Тростянецький парк, також на території Тростянецької ОТГ є такі природні об'єкти як урочище «Нескучне» зі своїми озерами та річкою Ворскла. Ці умови дають підстави для створення комбінованих турів з таких видів туризму як: водний, велосипедний та лижний. Ця територія завдяки керівництву місцевої влади змогла швидко стати однією з найбільш відвідуваних територій області.

Також нижче зазначені туристські DESTINAЦІЇ мають велику пізнавальну складову, яку можна поєднувати з активною складовою туризму і данні DESTINAЦІЇ можуть отримати інноваційний розвиток.

Місто Глухів овіяний гетьманською славою край, нажалі не користується високою популярністю серед туристів. З козацької доби частково уціліла фортеця із мурованою Київською брамою, а також Радний майдан, Миколаївська та Вознесенська церкви. Окрасою міста є будівля Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка [5].

Пам'яткою №1 у Путивлі є Мовчанський монастир – великий культовий комплекс. Розташований на високому пагорбі над долиною річки Сейм, звідки відкриваються прекрасні краєвиди на околишні ландшафти. На іншому пагорбі, над долиною розташоване городище літописного Путивль-града. Поряд із ним знаходяться мальовничі руїни стародавньої господарської споруди із водонапірною баштою (XIX – XX століття). У межах городища, в оточенні парку, височіє пам'ятник Ярославні [50].

Конотоп – місто козацької слави, єдине місто на Сумщині, що має трамвайну мережу. Від радянських часів до цього часу у місті функціонує

завод з ремонту дизель-потягів. Конотоп також відомий своїм музеєм авіації, на території якого знаходяться унікальні та єдині в своєму роді екземпляри авіаційної техніки.

Кролевець – місто, яке відоме не лише на території України, а й далеко за її межами, оскільки має унікальну ботанічну пам'ятку «Яблуня-колонія». Кролевецький музей ткацтва має понад 700 експонатів, близько 400 із яких – неповторні кролевецькі рушники. Найстаріший з них виготовлено у 1839 році. Раніше всі експонати зберігались у музейній кімнаті Кролевецької фабрики художнього ткацтва. Крім рушників, тут можна побачити старовинні фіранки, скатертини, рядна [35].

Крім цього Програма сталого розвитку туризму в Сумській області акцентує увагу на вже розроблених маршрутах активного туризму, які впроваджені в туристську діяльність області.

4. «Рекреаційна водна подорож на байдарках по р. Псел» – маршрут розроблений у 2012 році. До його складу увійшло 4 маршрути, 3 із яких – маршрути «Уїк-енду», а саме:

- Водний маршрут по р. Псел «с. Ольшанка – м. Суми»;
- Водний маршрут по р. Псел «с. Низи – с. Бішкін»;
- Водний маршрут «с. Миропілля – с. Бішкін» [40].

Щодо даного маршруту можемо зазначити, що він має велику актуальність як серед сумчан так і туристів з інших регіонів.

Крім цього у Програмі сталого розвитку туризму в Сумській області зазначені наступні тематичні маршрути активного туризму (пішохідний, велосипедний, лижний):

1. «Козацькими стежками»;
2. «Заповідними стежками Сумщини»
3. «Сумщина в часи Великої Вітчизняної війни»
4. «Літературна і музична Сумщина»
5. «Старожитності Сумщини»
6. «Народні ремесла Сумщини» [49].

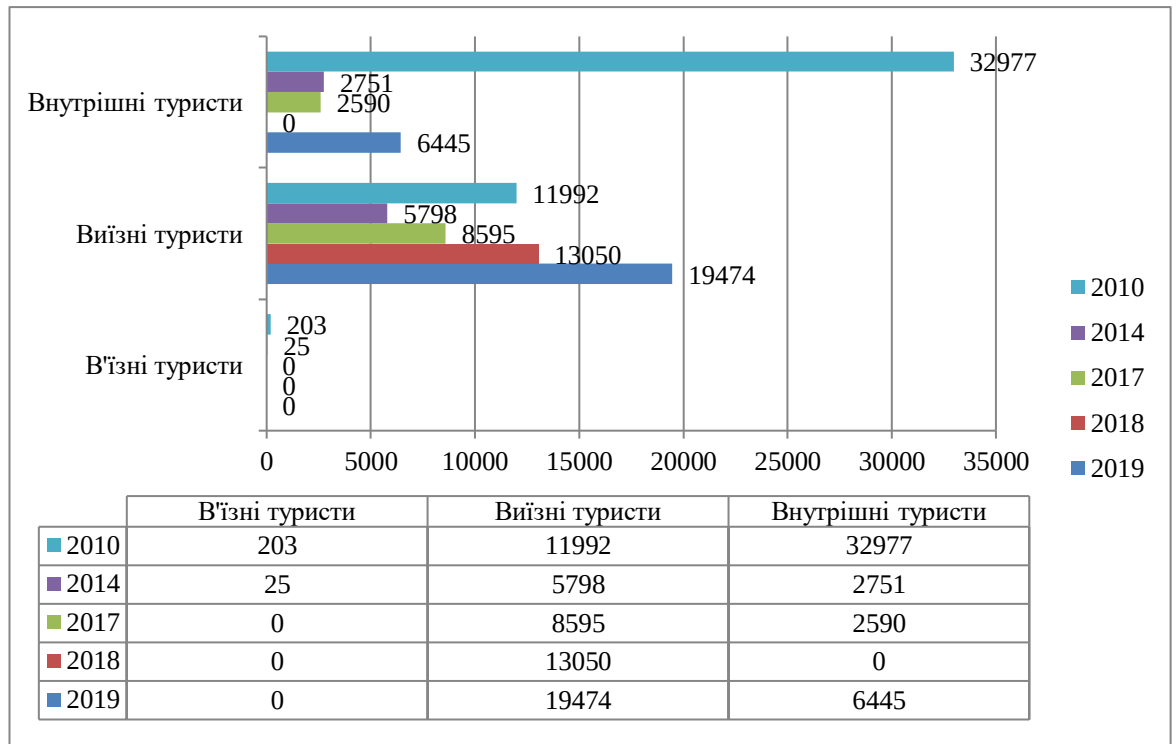

Рис. 1.2.1. Кількість туристів, обслужованих туристськими операторами та туристськими агентами, за видами туризму в Сумській області (тис. чол.)

Дані станом на 7 липня 2020 року [6].

У рамках спільного проекту компанії Google та Сумської обласної державної адміністрації (ОДА) «Цифрове перетворення Сумщини» було розроблено сайт, де можна знайти інформацію про найцікавіші місця області [66; 37].

На сайті «Мандруй Сумщиною» (<https://discover.sm.ua/>) [29] 3D-турами можна здійснити віртуальну прогулянку Палацом Голіцина та садибою «Круглий двір» у м. Тростянці, побачити унікальну яблуню-колонію віком 220 рр. у м. Кролевець, дослідити архітектурний комплекс православного чоловічого Софроніївського монастиря тощо.

У 2018 році в обласному центрі відбувся Міжнародний бізнес-форум та регіональна виставка «Сумщина туристична-2018» [60], які покликані сприяти обміну досвідом у сфері розвитку туристської інфраструктури. Організаторами цих заходів були відділ промоції та туризму Сумської

обласної державної адміністрації, Сумська обласна рада та Сумська торгово-промислова палата.

В основу цих заходів був покладений задум, що бізнес-форум та виставка посприяють встановленню контактів та партнерських відносин між представниками туристської індустрії не тільки в межах Сумського регіону чи України, а й на міжнародному рівні. З цією метою до участі у заходах були запрошені дипломати та представники зарубіжних бізнес-структур, які мають безпосереднє відношення до сфери внутрішнього туризму [62].

Одним із популярних видів туризму в Сумському регіоні є івент-туризм. Упродовж останніх років на Сумщині було проведено близько 40 видів фестивалів міжнародного, національного та обласного рівнів: пісенних, гастрономічних, театральних, музичних тощо. Найбільш відомі заходи проводяться в м. Суми, м. Глухів, селі Могриця Сумського району та м. Тростянець. Актуальність використання фестивалів як ресурсу для розвитку подієвого туризму на Сумщині не викликає сумнівів, адже територія регіону має значний туристсько-рекреаційний потенціал.

Виявлення рис івент-туризму як чинника сталого розвитку територіальних громад і визначення його реального або потенційного впливу на економічний стан – головна ідея та мета стаді-туру (освітнього туру), присвяченого тематиці «Вивчення кращих практик брендування та проведення фестивалів в ОТГ Сумської області».

З метою обміну досвідом у напрямку фестивального руху Сумським, Житомирським, Вінницьким та Чернівецьким Центрами розвитку місцевого самоврядування був організований стаді-тур на Сумщину [74].

Так, наприклад в м. Суми щорічно проводиться 11 різноманітних фестивалів, а саме [66]:

- Всеукраїнський театральний фестиваль «Чехов Фест» проводиться наприкінці березня, з 2013 року
- Мистецький арт-фестиваль «Ніч міста», присвячений Міжнародному дню музеїв, проводиться у травні

- Музичний фестиваль «Органум», проводиться у квітні
- Міжнародний фестиваль духовної музики «Сурми України», присвячений Дню Конституції, проводиться з 2000 року в червні
- Гастрономічний фестиваль «Слобожанські смаки»
- Фестиваль активного відпочинку «СтреКоЗа» (Додаток Ж). Цей фестиваль проводиться в перших датах червня, його метою є популяризація активного відпочинку серед населення Сумської області та гостей з інших регіонів України.

Крім обласного центру, в регіоні проводиться ще безліч фестивалів таких як:

- Фестиваль історичної реконструкції «Стара фортеця», проводиться у червні до Дня Конституції, м. Тростянець
- Фестиваль «СхідРок», проводиться у серпні, м. Тростянець. Є найбільшим музичним фестивалем на Сумщині.
- Міжнародний фестиваль класичної музики «Чайковський Fest», проводиться у травні щорічно, м. Тростянець.
- Міжнародний літературно-мистецький фестиваль «Кролевецькі рушники», проходить у вересні, м. Кролевець.
- Фестиваль суниці в с. Малий Самбір, Сумська область
- Агро-еко-етно фестиваль «HempFest», фестиваль, що проводився лише два рази у с. Сад Сумського району. Поштовхом до проведення став той факт, що на території області знаходиться чотири коноплезаводи з наявних семи на території України [44].

Перелік фестивалів зазначений вище звісно не повний, це найпопулярніші фестивалі, які проводяться в Сумському регіоні. Є ще безліч фестивалів, але не такого масштабного рівня. Крім зазначених фестивалів проводиться безліч івентів в інших населених пунктах області.

Для стимулювання привабливості та формування туристського потоку до регіону повинна бути представлена на регіональному туристичному ринку достатня кількість розроблених та впроваджених туристських продуктів з

різних видів активного туризму. Саме тому місцеві туроператори повинні залучати фахівців з туризму до розробки, експериментальної перевірки, впровадженню та реалізації інноваційних туристичних продуктів.

Моніторинг ринку активного туризму на Сумщині свідчить, що даний сегмент залишається не достатньо заповнений. Наприклад, компанія «Рожева чайка» є розробником турів з водного туризму по області та турів вихідного дня по Україні, але байдаркові тури, гірські сходження на вершини Карпат не отримали привабливості у клієнтів даної туристської компанії.

Природно-кліматичні умови Сумської області сприяють розвитку активного туризму на її території. В рекреаційно-туристському комплексі Сумської області в залежності від сезонів розвиваються такі форми активного туризму: пішохідні, водні, велосипедні, лижні. З трьох досліджуваних активних форм туризму найбільшою популярністю користується байдаркові походи вихідного дня [16, с. 295].

Крім цього, організацією супроводу байдаркових походів займається «Центр активного дозвілля «Відчайдухи» [67], туристський клуб «Непоседи» [55], туристський клуб «По Пслу» [61], туристсько-спортивний клуб імені П. А. Вернидуба (СумДПУ імені А. С. Макаренка). Але цих туристських підприємств не достатньо для того, щоб задовольнити запити споживачів туристичних продуктів з водного туризму та активного відпочинку.

З 2017 року в м. Суми функціонує громадська організація «Велосумщина» та інші велокомпанії, які надають прокат велосипедів та мають в своєму арсеналі декілька апробованих маршрутів по Сумщині.

Пішохідні походи на Сумщині є найбільш популярними серед учнів та студентської молоді. Доросле населення переважно обирає транспортні засоби пересування: велосипеди, байдарки, човни, катамарани. Найбільшими осередками проведення пішохідних походів на Сумщині є: обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю (м. Суми) [58], Сумський палац дітей та юнацтва [59], Кролевецька станція юних туристів [27], Тростянецький палац дітей та юнацтва [23], Охтирська станція юних

туристів, Шосткинська станція юних туристів [56]. Серед студентської молоді найбільш активним в цьому плані є СумДПУ імені А. С. Макаренка, туристсько-спортивний клуб імені П. А. Вернидуба «На Грані» [64].

Так, у зимовий сезон на територіях Сумської та Лебединської ОТГ (Лижна база «Динамо» урочище Токари, с. Шпилівка) розвивається лижний та гірськолижний туризм, на цьому сегменті туристського ринку поки що представлений тільки прокат лиж, а не розробка та впровадження туристських продуктів з лижного туризму. Лижна база «Динамо» організовує лижні прогулянки вихідного дня, а в с. Шпилівка були спроби приваблення підприємців для організування гірськолижних спусків. Подібні спроби були також в Липоводолинському та Сумському районах.

Сумщина має великий потенціал та багато ресурсів для розвитку різних видів активних туризму. В кожному місті чи селищі в області є певні туристичні ресурси, які можуть стати основою розвитку місцевого туризму в ОТГ.

Активні тури з використанням активних засобів пересування можуть урізноманітнюватися екскурсійною складовою, оскільки Сумщина має значну кількість історико-культурних об'єктів (Додаток Н). Найвідомішими серед них є:

- Пам'ятник мамонтові – установлений в с. Кулішівка Недригайлівського району. Справжнього скелету тут немає, але зведений постамент в честь знайдених на цьому місці кісток доісторичної тварини нагадує ще й про те, що на цьому місці проходив кордон між Росією та Річчю Посполитою.
- Крейдяний кар'єр – «Сумська Швейцарія» так же називають крейдяні гори, які розташовані в с. Могриця. Раніше тут видобували крейду, а зараз це місце стало чудовою фотозоною для мандрівників [72].

Також варто зазначити, що на Сумщині з 2007 року існує список «Сім чудес Сумщини», до якого увійшли сім історико-культурних пам'яток регіону. Серед них:

- Пам'ятник мамонту (с. Кулішівка Недригайлівського району).

- Круглий двір (м. Тростянець).
- Софроніївський монастир (Путивльський район).
- Посульські кургани (Роменський район).
- Трьох-Анастасіївська церква (м. Глухів).
- Поле Конотопської битви (с. Шаповалівка Конотопського району).
- Свято-Покровський собор (м. Охтирка) [52].

Згідно додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2009 р. № 928, було створено перелік об'єктів культурної спадщини національного значення, які заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (Додаток Н).

Проаналізувавши перелік об'єктів культурно-історичної спадщини можемо бачити, що Сумський регіон надзвичайно багатий культурними та історичними пам'ятками, які можна включати до туристичних продуктів, створювати на їх основі екскурсії різних тематик, включати їх до турів активного туризму як об'єкти атракції. Території ж, на яких знаходяться ці об'єкти можуть брати їх за основу в позиціонування своєї території і загалом всієї області.

2.2. Перспективи розвитку туризму в Сумській області

На Сумщині розвиток туристичної сфери, як високорентабельної галузі економіки має великий потенціал та необхідність розвитку. Невід'ємною складовою туристичного потенціалу регіону є його культурно-історична спадщина, якою Сумська область може пишатися, адже тут збереглися унікальні монастирські та садово-паркові архітектурні ансамблі.

Не дивлячись на доволі таки багате різноманіття природно-туристичних ресурсів та унікальне історико-культурне надбання регіон не є повноцінним учасником на державній туристичній арені. Найбільш стриманим фактором, який негативно впливає на збільшення кількості туристів є недостатній розвиток туристської інфраструктури. Перед усім

гостро постає питання реконструкції нинішніх та побудови нових закладів розміщення та комплексного розміщення туристів (хостели, мотелі, кемпінги). Адже ті умови, які створені на даний момент, може б і могли задовольнити пересічного українця, але точно не задовольняють потреби іноземних гостей, які звикли отримувати високоякісний сервіс.

Для того оцінити можливості розвитку туризму, пропонуємо провести SWOT-аналіз сильних та слабких сторін, а також можливостей та загроз, які є можливими причинами слабого розвитку цієї галузі.

Таблиця 1.2.2.

SWOT-аналіз можливостей розвитку туризму в Сумській області

Можливості та загрози		Сильні сторони			Слабкі сторони			
		Велика кількість історико-культурних пам'яток	Розвиненість готельно-ресторанної сфери	Наявність закладів розваг	Географічне розташування	Не належний рівень сервісу	Висока вартість обслуговування	
Можливості	Розвиток туристської інфраструктури	5	5	4	3	2	3	22
	Покращення рівня обслуговування	5	5	4	3	2	2	21
	Розвиток нових видів туризму	5	5	4	3	2	4	23
Загрози	Підвищення цін на відпочинок	2	2	2	2	2	2	12
	Відсутність зацікавленості органів державної влади	2	2	2	2	2	2	12
		19	19	16	13	10	13	

Нами було прийнято градації оцінювання по шкалі від 1 до 5 балів.

Далі були прораховані суми проставлених балів (по рядку – для можливостей та загроз, по стовпчику – для сильних та слабких сторін).

Ці бали охарактеризовують рівень впливу сильних та слабких сторін діяльності туристських підприємств на можливості використання діючих ринкових можливостей та протидія зовнішнім загрозам. При цьому велика сума в рядку (для можливостей) вказує на кращі ринкові можливості, а найменша (для загроз) про найбільші загрози. Найбільша в стовпці сума (для сильних сторін) – свідчить про найсильніші сторони діяльності, найменша в стовпці (для слабких сторін) – про найбільш слабкі сторони діяльності.

Результати SWOT-аналізу вказують на можливості формування ринку туристичних послуг в Сумській області.

Згідно цього аналізу можна сказати, що є сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів, які визначають можливість, ціленаправленість формування і розвитку ринку туристських послуг в регіоні, що досліджується.

Результати такого дослідження можуть бути використані:

1. Для обґрунтування рішення про створення (модернізації) відповідної інфраструктури для надання туристських послуг в Сумському регіоні.
2. При розробленні програм соціально-економічного розвитку регіону.
3. При розробленні маркетингових програм формування та розвитку Сумщини як регіону, що є сприятливим для розвитку туристичної галузі.
4. При формуванні системи нормативно-правових документів, які стимулюватимуть розвиток туристського бізнесу.

В умовах децентралізації, коли райони об'єднуються в ОТГ і декілька сіл, селищ, міст об'єднуються постає питання, як зробити свій регіон привабливим та цікавим. Одним із варіантів вирішення такої проблеми є

розвиток місцевого (локального) туризму в кожній ОТГ Сумської області. Для цього потрібно оцінити стан туристського потенціалу території ОТГ, які в майбутньому стануть візитною картою чи просто привабливим об'єктом для туристів, а також джерелом наповнення бюджету громади та покращення соціально-економічного стану громади.

Вчений М. О. Омуш, визначає наступні показники, за якими можна оцінити атрактивність території ОТГ [39]:

- загальний імідж регіону;
- природно-кліматичні умови для відпочинку та рекреації;
- соціальна стабільність та безпека;
- транспортне забезпечення;
- економічна привабливість;
- духовна привабливість центрів релігійного паломництва;
- привабливість історичних пам'яток;
- культурно-просвітницька привабливість.

Від так, за даними показниками уже зараз можна провести оцінювання атрактивності туристської дестинації ОТГ або окремої туристської дестинації, яка знаходиться на територіях декількох громад (Додаток М).

Для оцінювання туристської атрактивності дестинації не існує єдиної методики визначення комплексного показника. Існують лише методики оцінювання окремих її складових чи суміжних процесів: методика оцінювання природних ресурсів, яка розроблена авторами: М. В. Жук., В. С. Кравців, Л. С. Гринів, С. П. Кузик, В. І. Павлов та ін. [11; 25; 41]; методика оцінювання матеріально-технічної бази туризму пропонується в роботі [17]; оцінка рекреаційної атрактивності регіону на базі ентропії наводиться у статті [2]; моделі оптимального розміщення туристичних центрів та оптимальної організації функціонування туристсько-рекреаційних систем розглядаються у праці [70]; імовірні методи моделювання попиту на рекреацію описуються у роботі [71].

Потенційна туристська привабливість включає в себе такі складові (рис. 2.2.2.):

- технічна туристська привабливість (П (т) ТП);
- економічна туристська привабливість (П (е) ТП).

Рис.2.2.2. Складові потенційної туристської привабливості території.

Технічна туристська привабливість – це потенціал території щодо можливості привабити таку кількість туристів, яку можуть прийняти та забезпечити обслуговуванням засоби розміщення туристів чи загалом певний один регіон з наявним туристським потенціалом, враховуючи допустиме рекреаційне навантаження на туристські ресурси та територію.

Економічна туристська привабливість – це економічно ефективна кількість туристів, які відвідали певний регіон і дали можливість досягти максимального соціально-економічного ефекту [36].

Аналізуючи адміністративний поділ Сумської області, можна зазначити, що Сумська область мала 18 районів (Додаток К), після проведення в Україні децентралізації територія області видозмінена і складається з 5 районів (Сумський, Охтирський, Роменський, Шостинський, Конотопський) (Додаток Л).

Оскільки туризм сьогодні може стати не тільки одним з пріоритетних напрямків розвитку ОТГ, а й інструментом для створення нових робочих місць та наповнення місцевого бюджету, на даний час керівництво громад знаходиться у пошуку стратегії свого розвитку та створення організаційної структури і нормативно-правової бази своєї діяльності.

Висновки до розділу 2

Сумщина має великий потенціал для розвитку різних видів туризму: екскурсійний, активний, івент-туризм.

Добре розвинений івент-туризм, на території області щорічно проводиться багато фестивалів, які приваблюють до регіону туристів не лише Сумської області, а й з інших регіонів України. Не менш пріоритетним та розвиненим напрямком є екскурсійна діяльність. Маючи в своєму розпорядженні більш ніж 1,5 тисячі пам'яток історії та не менше пам'яток археології, архітектури, монументального мистецтва та садово-паркових ансамблів регіону потрібно лише правильно спрямувати весь потенціал на підвищення рівня атрактивності цих пам'яток та місць.

Проаналізувавши розвиток видів туризму та перспективи розвитку різних видів туризму на Сумщині можна зазначити, що маючи великий туристський потенціал він використовується не в повному обсязі.

Беручи до уваги те, що зараз відбувається процес децентралізації є сподівання на те, що новостворені громади будуть розвивати свої території за допомогою галузі туризму.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА АКТИВНОГО ТУРУ «СУМЩИНА ЕКСТРЕМАЛЬНА»

3.1. Розробка паспорту активного туру «Сумщина екстремальна»

Назва туру	«Сумщина екстремальна»
Вид туризму	Активний з екскурсійно-пізнавальною складовою
Мета туру	Ознайомлення з туристським потенціалом Сумського регіону з використанням активних засобів пересування, екскурсійною та івент-складовою.
Завдання туру	1. Ознайомлення туристів з природними, історико-культурними об'єктами Сумщини та залучення їх до туристського фестивального руху. 2. Залучення туристів до здорового способу життя засобами активного туризму. 3. Розвиток фізичних і духовних сил людини; виховання патріотичних, естетичних, моральних, трудових якостей особистості.
Нитка маршруту	м. Суми – с. Велика Чернеччина – с. Могриця – с. Миропілля – с. Запсілля – ур. Зелений Гай – м. Суми
Вид нитки маршруту	Кільцевий
Загальна протяжність	95 км
Засіб пересування	Комбінований (велосипедний і водний) Велосипедна ділянка маршруту 36 км: м. Суми – с. Велика Чернеччина – с. Грунівка – с. Запсілля

	Водна ділянка маршруту 59 км: с. Запсілля – с. Велика Рибиця – ур. Зелений Гай – м. Суми
Категорія споживачів (туристський сегмент ринку)	Молодь (у тому числі – студенти)
Склад туристської групи	9 – 15 осіб
Тривалість туру	6 днів
Розміщення	Проживання в туристських наметах, кемпінг
Харчування	Самостійне приготування туристською групою
Спорядження	Прокат
Транспорт	Забезпечення доставки туристського спорядження
Обслуговуючий персонал	Гід-провідник
Послуги страхування	Включені у туристський продукт
Прізвище та посада укладача	Нога Ангеліна Сергіївна, студентка 969 групи, спеціальності 242 «Туризм», Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Технологічна картка туру «СУМЩИНА ЕКСТРЕМАЛЬНА»

№ з/п	Ділянка маршруту	Об'єкт показу	Тривалість показу
1.	м. Суми – с. Велика Чернеччина (спосіб пересування велосипедний)	1. Монумент героям Сумщини (м. Суми) 2. Футбольний центр «Барса» (м. Суми) 3. Будинок-музей А. П. Чехова (м. Суми)	10 хв. 10 хв. 40 хв.
2.	с. Велика Чернеччина – с. Грунівка (спосіб пересування велосипедний)	1. Михайлівська церква (с. Грунівка) 2. Садиба зеленого туризму «Грунівська Січ» (с. Грунівка)	20 хв. Час необмежений
3.	с. Грунівка – с. Запсілля – с. Миропілля (спосіб пересування велосипедний)	1. Свято–Миколаївська церква (с. Миропілля) 2. Дзвіниця Спасо-Преображенської церкви (с. Миропілля) 3. Особняк Глуховцева (с. Миропілля)	10 хв. 10 хв. 10 хв.
4.	с. Запсілля – с. Велика Рибиця (спосіб пересування водний)	Вечірня розважальна програма	1 день
5.	с. Велика Рибиця – табір «Зоряний» (спосіб пересування водний)	Вечірня розважальна програма	1 день
6.	Табір «Зоряний» - ур. Зелений Гай (спосіб пересування водний)	Вечірня розважальна програма	1 день

Картки об'єктів, включені до екскурсійної складової туру

Картка об'єкта № 1

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Монумент героям Сумщини
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	Встановлений до урочистостей, присвячених присвоєнню Сумщині ордону Леніна, за активну участь у партизанському русі.
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	м. Суми, Привокзальна площа
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: Б. Нікончук, С. Тутученко, А. Дейнеки Дата спорудження: 1967 рік Матеріал: чавун, граніт
Джерело відомостей про об'єкт	Героям Сумщини URL: https://uk.wikipedia.org/wiki
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.1. Монумент героям Сумщини

Картка об'єкта № 2

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Футбольний центр «Барса»
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	Створено в рамках Програми розвитку футболу в Сумській області
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	м. Суми, вул. Привокзальна, 2/1
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: невідомий Дата спорудження: 15 жовтня 2012 рік Матеріал: цегла
Джерело відомостей про об'єкт	Футбольний центр «Барса» URL: http://fcbarsa.com.ua/
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.2. Футбольный центр «Барса»

Картка об'єкта № 3

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Будинок–музей А. П. Чехова
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	Будівля музею – колишній флігель садиби Лінтварьових, де Антон Павлович винаймав собі житло.
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	м. Суми, вул. Чехова, 79
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: невідомий Дата спорудження: 29 січня 1960 рік Матеріал: цегла
Джерело відомостей про об'єкт	Дом-музей Чехова (Сумы) URL: https://ru.discover.ua/locations/budinok-muzej-cehova-v-sumah
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.3. Будинок–музей А. П. Чехова

Картка об'єкта № 4

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Михайлівська церква
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	Ця церква збудована на честь Архистратига Михайла, в минулому це був напівкостел та православна церква. Унікальним є те, що тут правилися дві служби – католицька та православна.
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	с. Грунівка, Миропільська ОТГ, Сумська область
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: невідомий Дата спорудження: друга пол. XIX ст. Матеріал: цегла
Джерело відомостей про об'єкт	Михайлівська церква села Грунівка URL: http://www.kultura.sm.gov.ua/index.php/ru/4476-mikhajlivska-tserkva-sela-grunivka
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.4. Михайлівська церква

Картка об'єкта № 5

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Садиба зеленого туризму «Грунівська Січ»
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	Популяризація екологічного туризму та відродження козацького духу в Сумському регіоні.
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	с. Грунівська Січ, Краснопільський район, Сумська область
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: Володимир Вакула Дата спорудження: 2014 рік Матеріал: –
Джерело відомостей про об'єкт	Грунівська Січ, садиба сільського зеленого туризму URL: http://www.vsisumy.com/sumy-market/sport-turizm/bazy-doma-otdyha/grunivska-sich-sadiba-silskogo-z
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.5. Грунівська Січ

Картка об'єкта № 6

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Свято–Миколаївська церква
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	Побудована на місці погорілої дерев'яної молитовні.
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	Вул. Сумська, с. Миропілля, Сумська область
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: невідомий Дата спорудження: 1885 рік Матеріал: камінь
Джерело відомостей про об'єкт	Миропілля URL: http://ua.trip-impressions.com/2019/09/miropole-svyato-nikolaevskaya-cerkov-monastyr.html
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.6. Миколаївська церква

Картка об'єкта № 7

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Дзвіниця Спасо–Преображенської церкви
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	На головній площі міста - Базарній, стояла Спасо-Преображенська церква. Від неї лишилася лише дзвіниця.
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	с. Миропілля, віл. Сумська, Сумська область
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: невідомий Дата спорудження: 1883 рік Матеріал: камінь
Джерело відомостей про об'єкт	Дзвіниця Спасо-Преображенської церкви URL: https://landmarks.in.ua/oblast/sumy/myropillya.html
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.7. Дзвіниця Спасо-Преображенської церкви

Картка об'єкта № 8

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Садибний будинок Глуховцева
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	с. Миропілля, вул. Сумська, 1, Сумська область
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: невідомий Дата спорудження: XIX ст. Матеріал: цегла
Джерело відомостей про об'єкт	Миропілля URL: http://andy-travel.com.ua/myropillya
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.8. Садбний будинок Глуховцева

Картка об'єкта № 9

Найменування об'єкта (первісне та сучасне), а також назва під якою об'єкт відомий серед місцевих жителів	Будинок купця Слитіна
Історична подія з якою пов'язаний об'єкт, дата події	
Місце знаходження об'єкта, його поштова адреса	с. Миропілля, вул. Сумська, 2, Сумська область
Опис об'єкта: автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, особливості архітектурного стилю	Автор: невідомий Дата спорудження: 1905 рік Матеріал: цегла
Джерело відомостей про об'єкт	Миропілля URL: http://andy-travel.com.ua/myropillya
Збереженість об'єкта	Добре збережений
В яких екскурсіях об'єкт використовується	Екскурсійних, тематичних
Дата укладання картки, прізвище та посада укладача	22.10.2020 р. Нога Ангеліна Сергіївна, студентка спеціальності 242 «Туризм», 969 групи Сумського державного педагогічного університету А. С. Макаренка

Рис. 3.9. Будинок купця Слитіна

Програма туру

День 1. Збір групи о 8⁰⁰ на Сумському залізничному вокзалі. Група знайомиться між собою. Сюди ж доставляються велосипеди. Учасники туру разом з керівником групи розподіляють спорядження (велосипеди), після цього керівником проводиться інструктаж з техніки безпеки в цілому та конкретно при проходженні велосипедного маршруту.

Далі туристи виходять на маршрут в якому є присутня екскурсійна складова. Першим об'єктом з яким ознайомляться подорожуючі є монумент героям Сумщини. Дається коротка розповідь про історію цієї пам'ятки. Далі по маршруту знаходиться футбольний центр «Барса», де також гід провідник надає коротку інформацію про цей об'єкт. Після цього по маршруту рухаємося до будинку-музею А. П. Чехова, де для групи буде проведено екскурсію. На цей день це останній екскурсійний об'єкт. На групу чекає переїзд на велосипедах до с. Велика Чернеччина, тут запланована ночівля з конкурсом каші.

Відрізок маршруту м. Суми → с. Велика Чернеччина. Відстань між пунктами 12,6 км, спосіб пересування – велосипедний.

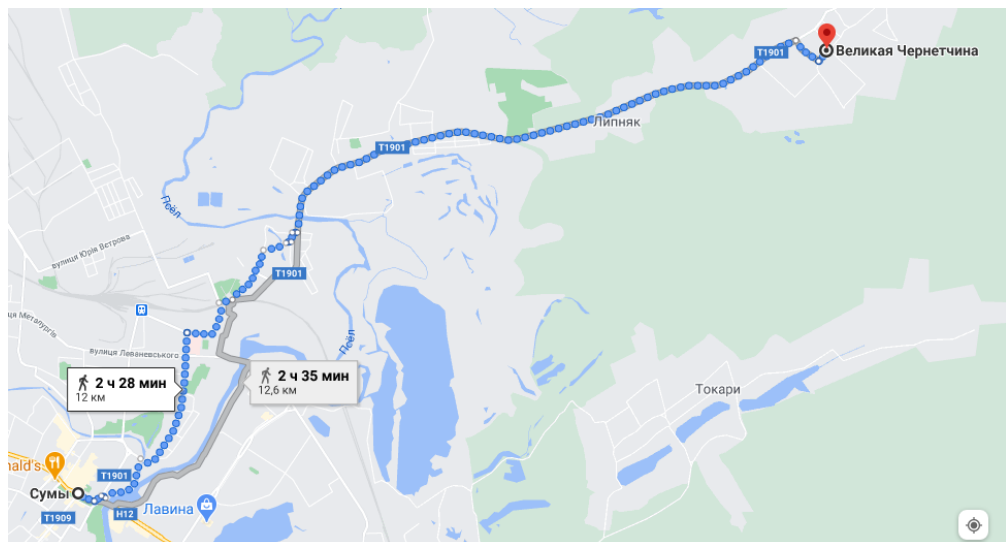

Рис. 3.10. Схема переміщення від пункту А до пункту Б

Місце прибуття с. Велика Чернеччина. Тут передбачена невеличка екскурсійна програма.

Передбачена ночівля групи. Увечері організовується анімаційна програма у вигляді змагань з нічного орієнтування на місцевості.

День 2. Вихід групи на відрізок маршруту с. Велика Чернеччина → с. Грунівка.

Відстань між пунктами 15,3 км, спосіб пересування – велосипедний.

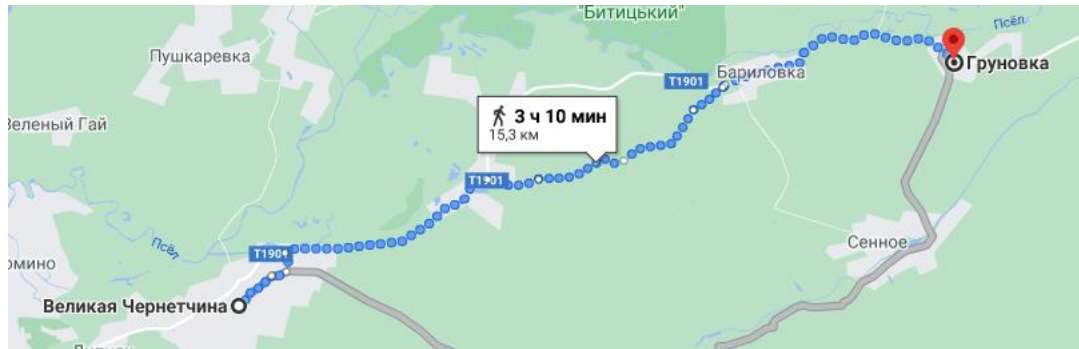

Рис. 3.11. Схема переміщення від пункту А до пункту Б

О 9⁰⁰ група виходить на наступний відрізок маршруту. По прибутті до с. Грунівка ознайомимося з Михайлівською церквою та переїдемо до садиби зеленого туризму «Грунівська січ». Тут для подорожуючих буде підготовлена невеличка розважальна програма, і тут же за територією садиби запланована ночівля.

День 3. Вихід групи на відрізок маршруту с. Грунівка → с. Запсілля → с. Миропілля, спосіб пересування – велосипедний.

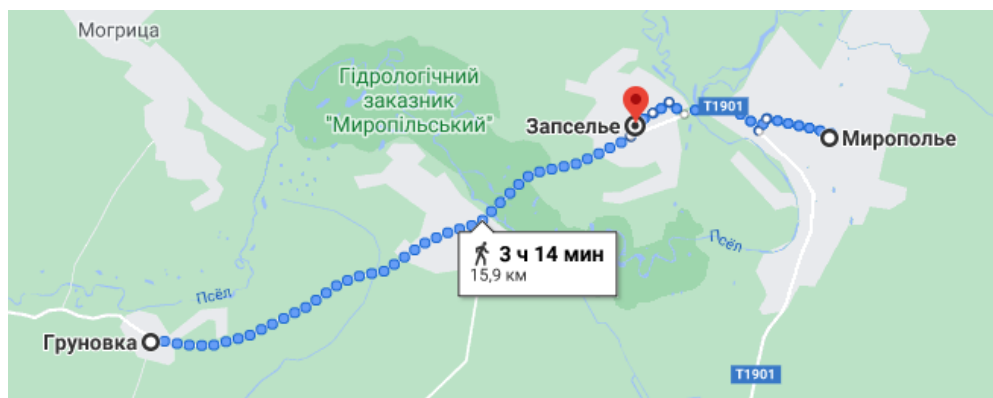

Рис. 3.12. Схема переміщення від пункту А до пункту Б

О 9⁰⁰ група виходить на наступний відрізок маршруту. Приїжджаємо до с. Запсілля, де в нас планується зміна способу пересування. Тут вже чекає машина, яка доставила байдарки. Залишаємо речі на чергового та

переїжджаємо до с. Миропілля, де буде проведено невеличку екскурсію і повертаємося до місця ночівлі.

Також тут буде проведено інструктаж з техніки безпеки на воді. Група може самостійно спробувати зібрати байдарку.

День 4. Вихід групи на відрізок маршруту с. Запсілля → с. Велика Рибиця.

Відстань між пунктами 20 км, спосіб пересування – байдарка.

День 5. Вихід групи на відрізок маршруту с. Велика Рибиця → дитячий лагерь «Зоряний».

Відстань між пунктами 18 км, спосіб пересування – байдарка.

На цій ділянці маршруту ми проходимо повз с. Могриця, під час однієї із зупинок відвідаємо Крейдяний кар'єр.

Земля крейдового періоду – так жартома говорять місцеві жителі про білі скелі Могриці. Двісті мільйонів років тому на цьому місці було море. Сьогодні ж туристи можуть знайти сліди цієї давньої водойми – залишки мушель і морських молюсків [65].

День 6. Вихід групи на відрізок маршруту дитячий табір «Зоряний» → ур. Зелений Гай.

Відстань між пунктами 20 км, спосіб пересування – байдарка.

По приходу до урочища, група потрапляє на щорічний фестиваль туризму та активного відпочинку «Стрекоза» (СТРЕ – поділ команд по річці Стрілка, Ко – Ковпаківський район, За – Зарічний район). Група приймає участь в конкурсах та змаганнях фестивалю (Додаток Ж), а потім група повертається до м. Суми.

3.2. Калькуляція активного туру «Сумщина екстремальна»

До калькуляції туру входять такі складові: проживання, харчування, транспортна складова. Приклад меню подано у таблиці 1.3.2.

Таблиця 1.3.2.

Склад меню активного туру

День	Сніданок	Обід	Вечеря
1	-	Бутерброди з ковбасою, чай	Каша рисова, хліб, чай, печиво, цукерки
2	Каша гречана з тушкованим м'ясом, хліб, кава/чай, печиво	Бутерброди з ковбасою, чай	Суп гречаний, хліб, чай, печиво, цукерки
3	Каша рисова з тушкованим м'ясом, хліб, кава/чай, печиво	Бутерброди з ковбасою, чай	Суп рисовий, хліб, чай, печиво, цукерки
4	Макарони з тушкованим м'ясом, хліб, кава/чай, печиво	Бутерброди з ковбасою, чай	Суп гречаний, хліб, чай, печиво, цукерки
5	Каша гречана з тушкованим м'ясом, кава/чай, печиво	Бутерброди з ковбасою, чай	Суп з макаронами, хліб, чай, печиво, цукерки
6	Каша рисова з тушкованим м'ясом, хліб, кава/чай, печиво	Бутерброди з ковбасою, чай	Суп рисовий, хліб, чай, печиво, цукерки

Приклад розрахунку харчування для туристської групи подано в таблиці 2.3.2.

Таблиця 2.3.2.

Розрахунок харчування для туристської групи

№	Найменування продукту	Вартість за 1 кг (шт.) /грн.	Кількість (кг)		Сума (грн.)	
			Для групи 9 осіб	Для групи 15 осіб	Для групи 9 осіб	Для групи 15 осіб
1.	Крупа рисова	22	3,1	5,1	7,5	7,4
2.	Крупа гречана	35	2,2	3,6	8,5	8,4
3.	Макаронні вироби	20	1,1	1,8	2,4	2
4.	Хліб	12	20	20	26,6	16
5.	Ковбаса	110	9	15	110	110

6.	М'ясо тушковане	90	3	4,8	30	28,8
7.	Картопля	5	3	5	1,3	1,6
8.	Морква	4	1	1,3	0,4	0,3
9.	Цибуля	8	1	1,3	0,8	0,6
10.	Печиво	50	9	15	50	50
11.	Цукерки	50	9	15	50	50
12.	Чай	1 уп.-25 грн	2 уп.	3 уп.	5,5	5
13.	Кава	350	0,5	0,8	19,4	18,6
На 1 особу					312,4	298,7
На групу					2811,6	4480,5

Розрахунки щодо прокату туристського спорядження подано в таблиці 3.3.2.

Таблиця 3.3.2

Розрахунки щодо прокату туристського спорядження [67]

№ з/п	Ціна на групу 9 осіб	Ціна на групу 15 осіб
Прокат велосипедів		
1	4860 грн. (270грн.* 2 дні * 9 чол.=4860 грн.)	8100 грн. (270грн.* 2 дні * 15 чол.=8100 грн.)
Прокат байдарок		
2	4050 грн. (1350 грн.*3 шт. =4050 грн.)	6750 грн. (1350 грн.*3 шт. =4050 грн.)
Прокат наметів TERRAINCOGNITA KSENA-3		
3	1350 грн. (450 грн. * 3 шт. = 1350 грн.)	2250 грн. (450 грн. * 5 шт. = 2250 грн.)
Прокат спальних мішків TERRA INCOGNITA SIESTA 300		
4	1530 грн. (170 грн. * 9 осіб = 1530 грн.)	2250 грн. (170 грн. * 15 осіб = 2250 грн.)
Прокат карематів (килимки для сну)		
5	900 грн. (100 грн. * 9 осіб = 900 грн.)	1500 грн. (100 грн. * 15 осіб = 1500 грн.)
Прокат тента від дощу/сонця		
6	230 грн.	
Прокат казанка (від 6 л.)		
7	2 шт. – 260 грн.	3 шт. – 390 грн.

Розрахунок транспортної доставки спорядження подано в таблиці 4.3.2.

Таблиця 4.3.2.

Транспортна доставка спорядження

Для групи 9 осіб	Для групи 15 осіб
600 грн. (10 грн./км * 60 км = 600 грн.)	600 грн. (10 грн./км * 60 км = 600 грн.)

Розрахунок вартості послуг страхування подано в таблиці 5.3.2.

Таблиця 5.3.2.

Вартість послуг страхування

Для групи 9 осіб	Для групи 15 осіб
1125 грн. (125 грн. * 9 осіб = 1125 грн.)	1875 грн. (125 грн. * 15 осіб = 1875 грн.)

Розрахунок вартості послуг гіда-провідника подано в таблиці 6.3.2.

Таблиця 6.3.2.

Послуги гіда-провідника

Для групи 9 осіб	Для групи 15 осіб
3000 грн.	5000 грн.

Розрахунок вартості послуг туру подано в таблиці 7.3.2.

Таблиця 7.3.2

Вартість туру

Собівартість туру на групу (при наборі групи 9 осіб)	Собівартість туру на групу (при наборі групи 15 осіб)
20 716,6 тис. грн.	32 885,5 тис. грн.
Собівартість туру на 1 особу (при наборі групи 9 осіб)	Собівартість туру на 1 особу (при наборі групи 15 осіб)
2 301,8 тис. грн.	2 192,3 тис. грн.
Ціна для туриста з націнкою туристичного підприємства в розмірі 30%:	
При наборі групи 9 осіб	При наборі групи 15 осіб
2 992,34 тис. грн.	2 849,99 тис. грн.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі подано розроблений та впроваджений в діяльність Федерації спортивного туризму Сумської області активний тур «Сумщина екстремальна». Цей тур є унікальним так як в ньому задіяні декілька засобів пересування, а саме: велосипед та байдарка, а також тур урізноманітнений екскурсійною складовою.

Розроблений паспорт туру та проведені всі розрахунки дають можливість для того, щоб впровадити дану розробку в діяльність туристських підприємств Сумського регіону для популяризації активного туризму та активного відпочинку серед різних категорій населення. З метою підвищення рівня атрактивності даного туру, в нього було включено відвідування та участь у одному з найунікальніших фестивалів області «СтреКоЗа».

ВИСНОВКИ

Дослідження туристської галузі Сумського регіону свідчить про те, що регіон є атрактивним для туристського потоку, адже тут є чимала кількість різноманітних ресурсів для розвитку різних видів туризму, а саме: екскурсійного, активного, фестивального, сільського тощо.

Сумщина насичена різноманітними природними та історико-культурними об'єктами, які можуть бути використані у роботі підприємств туристського бізнесу та у позиціонуванні даної території як атрактивної дестинації. Мережа об'єктів туристської інфраструктури суттєво впливає на створення різноманітних туристичних продуктів для різної категорії споживачів.

Туристські ресурси Сумщини досить різноманітні. Територія регіону багата історико-культурними та природними пам'ятками. В її володінні майже 1,5 тис. історичних пам'яток, 780 – археологічних пам'яток, 102 пам'ятки монументального мистецтва, 373 архітектурних пам'яток, 6 садово-паркових архітектурних ансамблів та 3 монастирські ансамблі.

Сумська область має 291 об'єкт природно-заповідного фонду. В області нараховується понад 170,0 тис. га земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, які мають особливий статус охорони.

Різнноманіття природних ресурсів Сумської області сприяє розвитку багатьом складовим регіонального туризму таким як: пізнавальний, екскурсійний, екологічний, сільський туризм та різноманітним формам активного туризму (пішохідного, велосипедного, водного, лижного, автото та інші).

Відділом туризму Сумської обласної державної адміністрації визначено найбільш пріоритетні туристичні дестинації, на яких потрібно зосередити увагу в першу чергу це: Путивльщина, Глухівщина, м. Тростянець, с. Пустовійтівка, с. Могриця.

Для того, щоб розвивати ці напрямки потрібно, перш за все, дослідити стан туристської інфраструктури даних регіонів, які включені до пріоритетних напрямків.

Функціонування вже існуючих маршрутів, розроблених та впроваджених у туристську діяльність регіону сприяють в ознайомленні туристів з багатою природою та історико-культурною спадщиною краю.

Разом з тим варто сказати, що наявний туристський потенціал використовується не в повному обсязі. Політична та економічна криза в Україні, слабка модернізація туристської інфраструктури, недостатня забезпеченість області висококваліфікованими фахівцями у сфері туристської діяльності гальмують розвиток регіонального туризму і вітчизняної туристської галузі в цілому.

Розвиток туристичної індустрії в Сумській області уже в найближчому часі дозволить в повному обсязі реалізувати ресурсний потенціал області, забезпечить працевлаштуванням місцеве населення, збільшить надходження до місцевого бюджету, дозволить накопичити фінансові ресурси, які будуть направлені за захист навколишнього середовища.

Для розширення привабливості регіонального туризму запропоновано та впроваджено в туристську діяльність регіону інноваційний тур з активною складовою «Сумщина екстремальна». Комбінований маршрут передбачає використання активних засобів пересування на велосипедах та байдарках на різних ділянках подорожі, а також програма туру сприяє розширенню світогляду громадян, спонукання їх до здорового способу життя шляхом залучення до туристського фестивального руху. Поєднання різнопланових заходів упродовж маршруту робить даний тур унікальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас-довідник «Природно-заповідний фонд Сумської області». URL: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/20265-896966969696965.html>
2. Бакурова Г. В. Оцінка рекреаційної привабливості регіону. Збірник наукових праць. Вип. 183 у 3-х томах. Т. III. Дніпропетровський ДНУ, 2002. С. 617 – 622.
3. Банний Яр. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=40292
4. Гетманский национальный природный парк. URL: <https://ru.discover.sm.ua/locations/getmanskiy-nacionalnyy-prirodnyy-park>
5. Глухів: стародавнє місто та гетьманська столиця. URL: https://risu.org.ua/ua/relig_tourism/r_maps/regions/sumska/hlukhiv/52196/
6. Головне управління статистики в Сумській області. URL: [//sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=126&level=3](http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=126&level=3)
7. Головне управління статистики у Сумській області. URL: http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=373&article_id=12069
8. Грунівська Січ, садиба сільського зеленого туризму. URL: <http://www.vsisumy.com/sumy-market/sport-turizm/bazy-doma-otdyha/grunivska-sich-sadiba-silskogo-z>
9. Дзвіниця Спасо-Преображенської церкви. URL: <https://landmarks.in.ua/oblast/sumy/myropillya.html>
10. Дурович А. П. Маркетинг в туризме: Учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. Минск: Новое знание, 2001. 496 с.
11. Жук М. В. Экспортный потенциал региона: теория, методология, практика. Чернівці: Рута, 2002. 199 с.
12. Закон України про туризм. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/z950324?an=1&ed=2001_05_29

13. Заповідні скарби Сумщини / Під.ред. д.б.н. Т.Л. Андрієнко. Суми: В-во «Джерело». 2001. 208 с.: 28 кольор. іл.
14. Запсілля. URL: <http://ukrainaincognita.com/ru/sumska-oblast/krasnopilskyi-raion/zapsillya/zapsillya>
15. Запсілля. URL: <http://ukrainaincognita.com/ru/sumska-oblast/krasnopilskyi-raion/zapsillya/zapsillya>
16. Зигунова И. Особенности развития активных форм туризма в рекреационно-туристском комплексе Сумской области. *Гуманітарний вісник*. Науково-теоретичний збірник. Переслав-Хмельницький. ПП «СКД», 2008. С. 295.
17. Іванова Л. О. Оцінка маркетингових можливостей підприємств готельного господарства в окремих регіонах України. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період*. Щорічний збірник наукових праць. Вип. XIV. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2003. С. 230 – 242.
18. Категорія: 7 природних чудес Сумщини. URL: <https://sodbblog.wordpress.com/category/7-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%87%D1%83%D0%B4%D0%B5%D1%81-%D1%81%D1%83%D0%BC%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8/>
19. Категорія: Природно-заповідний фонд Тростянецького району (Сумська область). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
20. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/kyfjak.htm
21. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf

- 22.Комліченко О. О. Фактори розвитку туристичної галузі.
URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Nvkhdu_en_2014_8(3)__18%20(1).pdf
- 23.Комунальний заклад позашкільної освіти Тростянецької міської ради «Палац дітей та юнацтва».
URL: <https://zakupki.com.ua/customer/info/5340124/contacts>
- 24.Корнус А. О., Удовиченко І. В., Леонтьєва Г. Г., Удовиченко В. В., Корнус О. Г. Географія Сумської області: природа, населення, господарство. Суми: ФОП Наталуха А. С., 2010. 184 с.
- 25.Кравців В. С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 1999. 78 с.
- 26.Крейдяний кар'єр. Село Могриця.
URL: <http://www.sumy.sm.gov.ua/index.php/uk/8-novini/13509-krejdyaniy-kar-er-selo-mogritsya>
- 27.Кролевецька станція юних туристів. URL: <https://sutur.ucoz.ru/>
- 28.Кузик С. П. Географія туризму.
URL: http://pidruchniki.com/1584072043738/turizm/geografiya_turizmu
- 29.Мандруй Сумщиною. URL: <https://discover.sm.ua/>
- 30.Миропілля. URL: <http://andy-travel.com.ua/myropillya>
- 31.Миропілля. URL: <http://ua.trip-impressions.com/2019/09/miropole-svyato-nikolaevskaya-cerkov-monastyr.html>
- 32.Михайлівська церква села Грунівка.
URL: <http://www.kultura.sm.gov.ua/index.php/ru/4476-mikhajlivska-tserkva-sela-grunivka>
- 33.Міста, в яких творилась історія та оживають старовинні легенди.
URL: <https://tsn.ua/tourism/10-legendarnih-mist-ukrayini-yaki-potribno-vidvidati-kozhnomu-950688.html>
- 34.Момонт Т. В. Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг. *Економіка. Управління. Інновації*. 2012. № 1 (7), с. 22.

- 35.Музей Кролевецького ткацтва,
Кролевець. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/99961_muzey-kroleveckogo-tkachestva.htm
- 36.Музиченко-Козловська О. В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території. Монографія. Львів: Новий Світ-2000, 2012. 176 с.
- 37.Нога А. С., Зігунов В. М. Розвиток регіонального туризму на Сумщині. *Стан і перспективи сучасного туризму*. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної (5–6 грудня 2019 р., м. Суми). Суми: ФОП Цьома С. П., 2019. С. 30 – 36.
- 38.Нога А. С., Зігунова І. С. Фактори розвитку туризму в Сумському регіоні. *Індустрія туризму та гостинності: досвід, проблеми, перспективи*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (14–15 травня 2020 р., м. Суми). Суми: ФОП Цьома С. П., 2020. С. 37 – 41.
- 39.Омуш М. О. Стратегія диверсифікованого розвитку туристського комплексу в регіональній економіці (на прикладі Йорданії): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.03; 08.10.01. Харківська державна академія міського господарства. Харків, 2003. 19 с.
- 40.Організація турів вихідного дня по річці Псел: навч.-метод. настанови / [уклад. : В. М. Зігунов]. Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. 24 с.
- 41.Павлов В. І. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи. Луцьк: Надстир'я, 1998. 122 с.
- 42.Подорожуємо Україною. Миропілля – незвідана і містична Слобожанщина.
URL: https://ye.ua/podorozhi/25210_Podorozhuyemo_Ukrayinoyi_Miropillya_%E2%80%94_nezvidana_i_mistichna_Slobozhanschina.html
- 43.Подорожуємо Україною. Миропілля – незвідана і містична Слобожанщина. URL: https://ye.ua/podorozhi/25210_Podorozhuyemo_Ukr

- ayinoyi_Miropillya_%E2%80%94nezvidana_i_mistichna_Slobozhanschina.html
- 44.Привабити туриста: фестивалі Сумщини, які варто відвідати.
URL: <https://cukr.city/profit/2019/festuvali-sumshchiny/>
 - 45.Природно-заповідний фонд Сумської області: Атлас-довідник. К.: ТОВ «Українська Картографічна Група», 2016. 94 с.
 - 46.Природно-заповідний фонд Тростянецького району (Сумська область).
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
 - 47.Природные чудеса Сумщины. URL: <https://our-travels.info/ost/Goroda/Ukraine/Sumy/Priroda.php>
 - 48.Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>
 - 49.Програма сталого розвитку туризму в Сумській області на 2018 – 2022 роки URL: http://sm.gov.ua/images/docs/turizm/17-session-37_7-skl.pdf
 - 50.Путивль. Місто Ярославни у сльозах. URL: <http://ukrainaincognita.com/khramy-ta-monastyri/putyvl-misto-yaroslavny-u-slozakh>
 - 51.Розвиток туристичного бізнесу регіону. URL: http://tourlib.net/books_ukr/shkola2-3.htm
 - 52.Сім чудес Сумщини.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%96%D0%BC_%D1%87%D1%83%D0%B4%D0%B5%D1%81_%D0%A1%D1%83%D0%BC%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8].
 - 53.Смолій В. А., Федорченко В. К., Цибух В. І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Передмова В. М. Литвина. К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. 372 с.
 - 54.Солодовник А. В. Фактори розвитку туристичної галузі. Інновації інфраструктури транспортно-логістичних систем. *Проблеми, досвід, перспективи*. Матеріали конференції.

- URL: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/982/1/168-170.pdf>
- 55.СП «Непоседы». URL: <https://www.facebook.com/ActiveSumy/>
- 56.Станция юных туристов управления образования Шосткинского городского совета. URL: <http://shostka-msutur.sumy.sch.in.ua/ru/>
- 57.Сумське обласне управління лісового та мисливського господарства. URL: <http://sumylis.gov.ua/napryamki-diyalnosti/prosvitnytska-diialnist/ekolohichni-stezhky/185-trostitanetskyi-lishosp/398-zapovidnikutochki-neskuchnogo.html>
- 58.Сумський обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю. URL: <https://осро.sumy.ua/>
59. Сумський палац дітей та юнацтва. URL: <http://palac-s.ucoz.ua/>
- 60.Сумщина туристична-2018. URL: <https://ucci.org.ua/events/podiyi-rieghional-nikh-tpp/sumshchina-turistichna-2018>
- 61.Туристический клуб «По Пслу». URL: <https://popslu.com/>
- 62.Туристичний бізнес в Україні – проблеми та перспективи. URL: <https://eopac.org.ua/turystychnyj-biznes-v-ukrayini-problemy-ta-perspektyvy/>
- 63.Туристский потенциал территории. URL: <https://intuit.ru/studies/courses/3553/795/lecture/30441>
- 64.Туристсько-спортивний клуб імені П. А. Вернидуба «На Грані». URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100052239810868>
- 65.У крейдяних горах на Сумщині можна знайти «чортові пальчики». URL: <http://vlasno.info/spetsproekti/2/tourism/item/18620>
- 66.Фестивалі і бренди міст як інструмент розвитку Сумської області. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/9354>
- 67.Центр активного відпочинку «Відчайдухи». URL: <http://activetime.com.ua/prokat.html>
- 68.Цьохла С. Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії
Ученые записки Таврического национального университета им. В.И.

- Вернадского. Серия «Экономика и управление». 2009. Том 22 (61), №2. С. 373 – 380. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/cjohla.htm
69. Чисельність населення (за оцінкою) по містах обласного значення та районах Сумської області на 1 жовтня 2020 року. URL: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=99&level=3>
70. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник. За ред. проф. І. М. Школи. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. 662 с. URL: <https://buklib.net/books/31088/>
71. Школа І. М., Козменко В. М. Міжнародні економічні відносини. Чернівці: Рута, 1996. 203 с.
72. Що подивитися на Сумщині: живописні місця для відпочинку. URL: https://lifestyle.24tv.ua/podorozhi_ukrayinoyu_viznachni_mistsya_sumshhini_yaki_vrazhayut_krasoyu_n1010678
73. Яблуня-колонія. URL: <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/yablunya-koloniya/>
74. Google створив сайт з найцікавішими місцями Сумщини. URL: <https://topkonotop.com/news/google-stvoriv-sajt-z-najcikavishimi-miscyami-sumshini-6062>
75. 420 закладів ресторанного господарства. URL: https://smr.gov.ua/images/vlada/vykonkom/strukturni_pidrozdily/Uprav_pidpr_ta_spoj_runky/viddil_2018.docx

Додаток А

АКТ

впровадження розробки активного туру «Сумщина екстремальна» у діяльність
Федерації спортивного туризму в Сумській області

Ми, які підписалися нижче, склали цей акт про те, що розробка маршруту, виконаного згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри туризму і готельно-ресторанного сервісу Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Філософсько-антропологічна і культурологічна парадигми спорту і туризму» (номер державної реєстрації 0109U0004946) впроваджена у практичну діяльність Федерації спортивного туризму в Сумській області у 2019 році. Розробник – студентка освітнього ступеню магістр Нога Ангеліна Сергіївна.

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Інноваційність, значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
Впровадження маршруту активного туру «Сумщина екстремальна» у діяльність Федерації спортивного туризму в Сумській області для ознайомлення з ним вітчизняних та закордонних туристів різних вікових категорій, які бажають ознайомитись з природними та історико-культурними об'єктами Сумщини, подорожуючи з використанням активних засобів пересування. Також запропонований маршрут може бути використаний у діяльності туристських клубів, які ведуть просвітницьку туристсько-спортивну діяльність серед різних верств населення, популяризуючи туризм в регіоні, розвиваючи туристську дестинацію Слобожанщини.	Інноваційність даного маршруту полягає в комбінації засобів пересування, яка раніше не використовувалась в діяльності туристських підприємств і організацій у сфері активного туризму. Перша частина маршруту – велосипедна (44 км) та друга частина – водна (70 км). Таке поєднання не лише урізноманітнить динаміку маршруту і допоможе уникнути монотонності руху, а також виявить можливості учасника подорожі для подальших зайнять певним видом активного туризму.	Впровадження інноваційного маршруту активного туру здійснить позитивний вплив на фізичний та духовний стан здоров'я туристів. У межах області туристи зможуть взяти участь у змістовному дозвіллі, обравши нетрадиційний відпочинок, урізноманітнений пригодами та елементами екстриму. Відсутність необхідності виїжджати за межі регіону скоротить час на те, щоб дістатися до певної туристської дестинації. Позитивним також буде той факт, що застосовуючи різні активні засоби пересування (велосипеди та байдарки) відбудеться зміцнення різних груп м'язів туристів. Вдосконалення духовного стану особистості – єднання з природою, проживання в умовах природного середовища сприяє духовному збагаченню туриста через сприйняття себе як частини природи. Просвітницький ефект – ознайомлення з природою, історико-культурними пам'ятками регіону, розширення світогляду, пізнання нового та незвичайного.

Автор і розробник

Федерація спортивного туризму
в Сумській області

А. С. Нога

В. Е. Кандибей

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДИПЛОМ

**ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
НАГОРОДЖУЄТЬСЯ**

II СТУПЕНЯ

Нога Ангеліна Сергіївна

студентка Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

за перемогу у II турі Всеукраїнського конкурсу
студентських наукових робіт зі спеціальності «Туризм»

Тема наукової роботи:

**«Регіональний туризм як складова розвитку туристичного
потенціалу держави»**

Науковий керівник:

Зігунов Василь Миколайович,

к.пед.н., доцент кафедри туризму і готельно-ресторанного сервісу

Ректор ХНЕУ ім. С. Кузнеця
докт. екон. наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки,
член-кореспондент НАПН України
В. С. ПОНОМАРЕНКО

Голова галузевої конкурсної
комісії, заступник керівника
к. е. н., професор
В. Є. Єрмаченко

Харків, 2020

Додаток Д

Таблиця 1.1.1.

Класифікація факторів, які впливають на розвиток туристичної галузі

[22]

Ознака класифікації	Група чинників	Чинники впливу
За ступенем впливу	Статичні (незмінні з часом)	– природно-кліматичні – географічні – культурно-історичні
	Динамічні (змінні)	– політичні – соціально-демографічні – фінансово-економічні – матеріально-технічні
За характером впливу	Екстенсивні	– чисельність населення – матеріально-технічне забезпечення – будівництво нових об'єктів
	Інтенсивні	– підвищення кваліфікації персоналу – інноваційно-інвестиційна діяльність – розвиток професійно-кваліфікаційної структури
	Гальмуючі	– кризи – милітаризація економіки – політична нестабільність – зростання цін, інфляція – погіршення екології
За механізмом Впливу	Об'єктивні	– природно-кліматичні – соціально-демографічні та географічні – культурно-історичні
	Регулюючі	– державна політика у галузі туризму – туристична освіта – наявність і зміст туристичного законодавства
За напрямом впливу	Зовнішні	– політичні – соціально-демографічні – фінансово-економічні – науково-технічні
	Внутрішні	– фінансово-ресурсний потенціал – організаційна структура – координація і управління діяльністю в туризмі – чисельність працівників, їх кваліфікація – чисельність представників туристичного бізнесу
За інтересами	Фактори залучення (спонукають до подорожі)	– природно-кліматичні та географічні – культурно-історичні – соціальні
	Фактори розподілу або диференціації попиту (впливають на вибір місця подорожі)	– туристичні ресурси – розвиток інфраструктури – рівень соціально-економічного розвитку країни
За змістом	Соціально-економічні	– реальні доходи населення – бюджет вільного часу – рівень освіти, професія, соціальний статус
	Демографічні	– відновлення населення – вікова, статевая структура

		– сімейний стан
	Соціально-психологічні	– стереотип поведінки у вільний час, спосіб життя – традиції населення – ментальність нації
	Природно-географічні	– стан навколишнього середовища – місце проживання туриста
За географічною ознакою	Фізико-географічні	– ландшафтні і кліматичні умови – гідромережі
	Суспільно-географічні	– географічне розміщення регіону – населення та трудові ресурси – інфраструктура
	Історико-культурні	– наявність історичних пам'яток – наявність культурної спадщини
	Геополітичні	– політична стабільність і політична культура – відсутність конфліктів – відношення населення до іноземних туристів
За територіальною ознакою	Загальнодержавні	– політичні – соціально-демографічні – фінансово-економічні – науково-технічні
	Регіональні	– туристично-рекреаційні ресурси – розвиток інфраструктури – рівень соціально-економічного розвитку регіону
За дієвістю впливу	Ті, що генерують	– розвиток суспільного виробництва – розвиток трудових ресурсів; – потреба у відновленні працездатності та здоров'я
	Ті, що реалізують	– зростання матеріального і культурно-освітнього рівня життя – зростання фонду вільного часу – розвиток транспорту і комунікацій – розширення сфери послуг – розширення фонду рекреаційних територій
За результатами впливу	Позитивні	– політична стабільність – зростання ВВП та реальних доходів – розвиток інфраструктури – впровадження інновацій – зростання інвестицій
	Негативні	– економічна криза, зростання цін, інфляція – мілітаризація економіки – політична нестабільність – погіршення екологічної ситуації

Частка заповідного фонду регіонів України [20]

Частка заповідного фонду (%)	Регіони
від 8 до 13 %	Тернопільська, Херсонська, Закарпатська, Івано-Франківська, Хмельницька області
5-7 %	Сумська, Рівненська, Чернівецька області
3-5 %	Чернігівська, Львівська області, Республіка Крим
до 3 %	Донецька, Миколаївська, Полтавська області
до 2 %	Волинська, Житомирська, Запорізька, Одеська, Черкаська області
до 1 %	Вінницька, Дніпропетровська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Харківська області

Програма фестивалю

П'ятниця, 7 червня

Прибуття учасників, розміщення

Субота, 8 червня

8.00 – 18.00	реєстрація учасників фестивалю
9.00	відкриття фестивалю
9.30 – 13.00	змагання з орієнтування на місцевості
11.00 – 14.00	змагання на дитячій смузі перешкод
13.30 – 18.00	змагання на дорослій смузі перешкод
12.00 – 17.00	майстер-класи, водні прогулянки на «рафті», конкурси
17.00 – 18.00	«танцюємо зумбу»
19.00 – 22.00	концерт

Неділя, 9 червня

9.00 – 13.30	змагання на воді - рафтинг
14.00 – 14.30	перетягування канату
15.00 – 15.30	нагородження, підсумки, закриття фестивалю
16.00	від'їзд

Рис.3.2.1. Програма фестивалю «Стрекоза» 2019

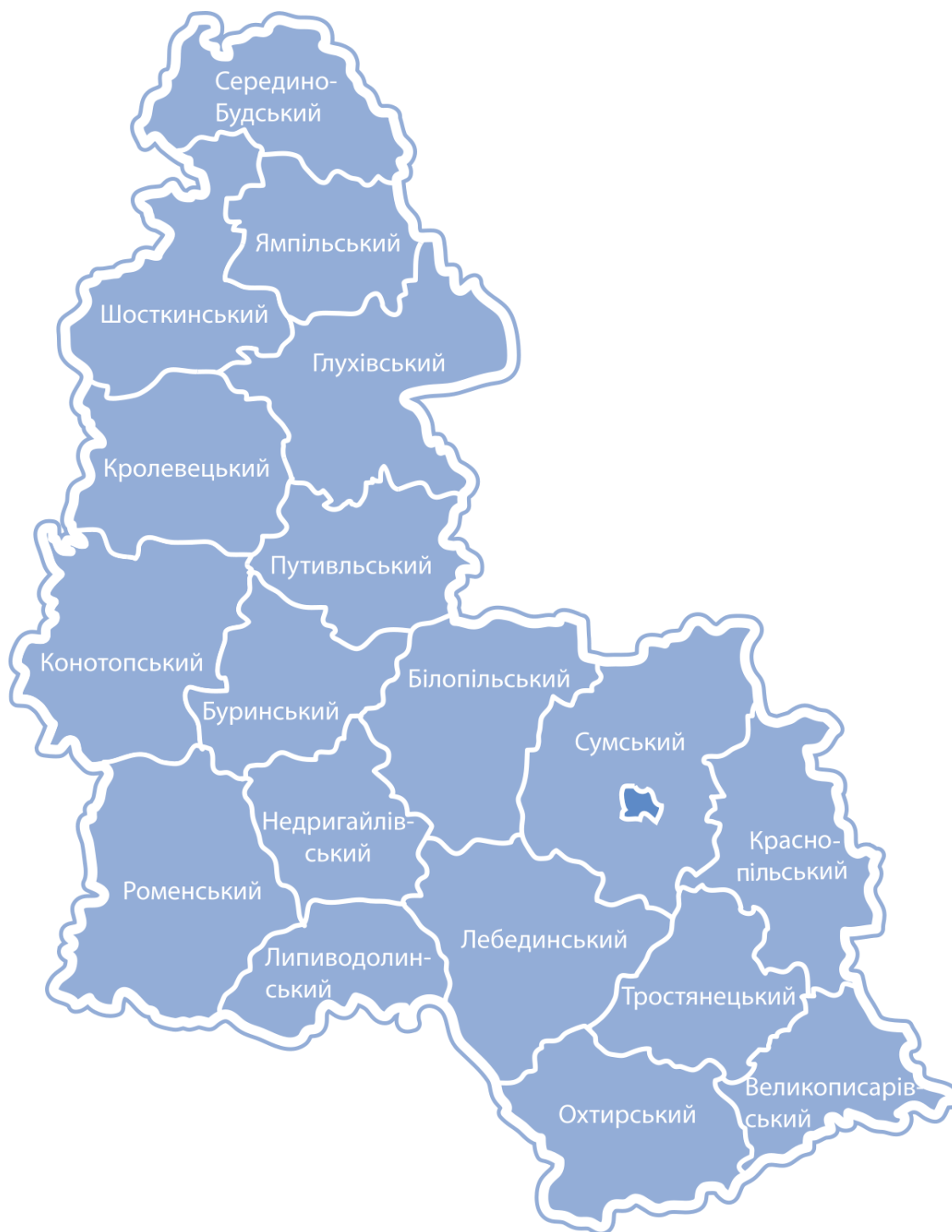

Рис. 3.2.2. Районування Сумської області до децентралізації

Додаток Л

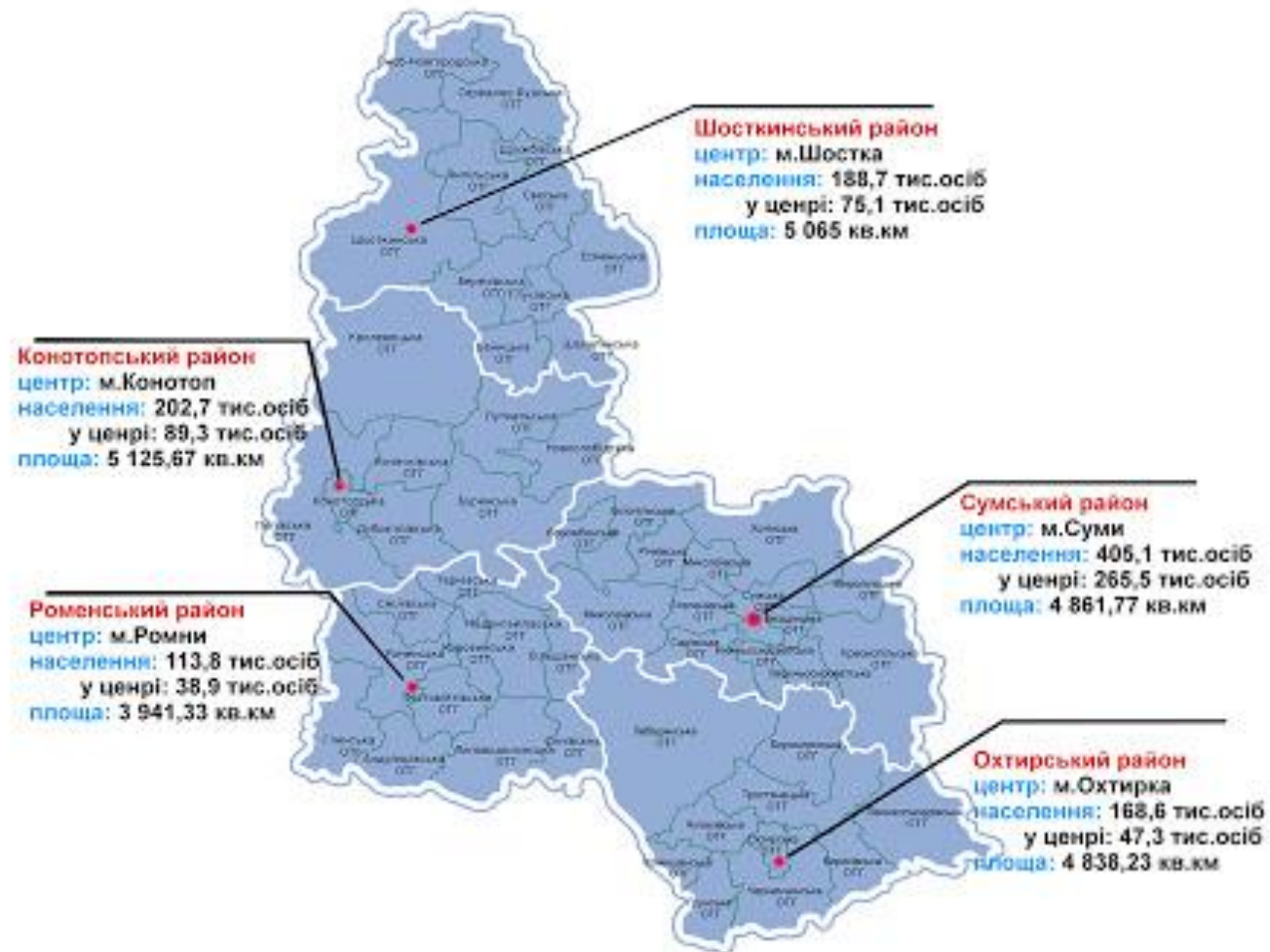

Рис. 4.2.2 Нове районування Сумської області в умовах децентралізації

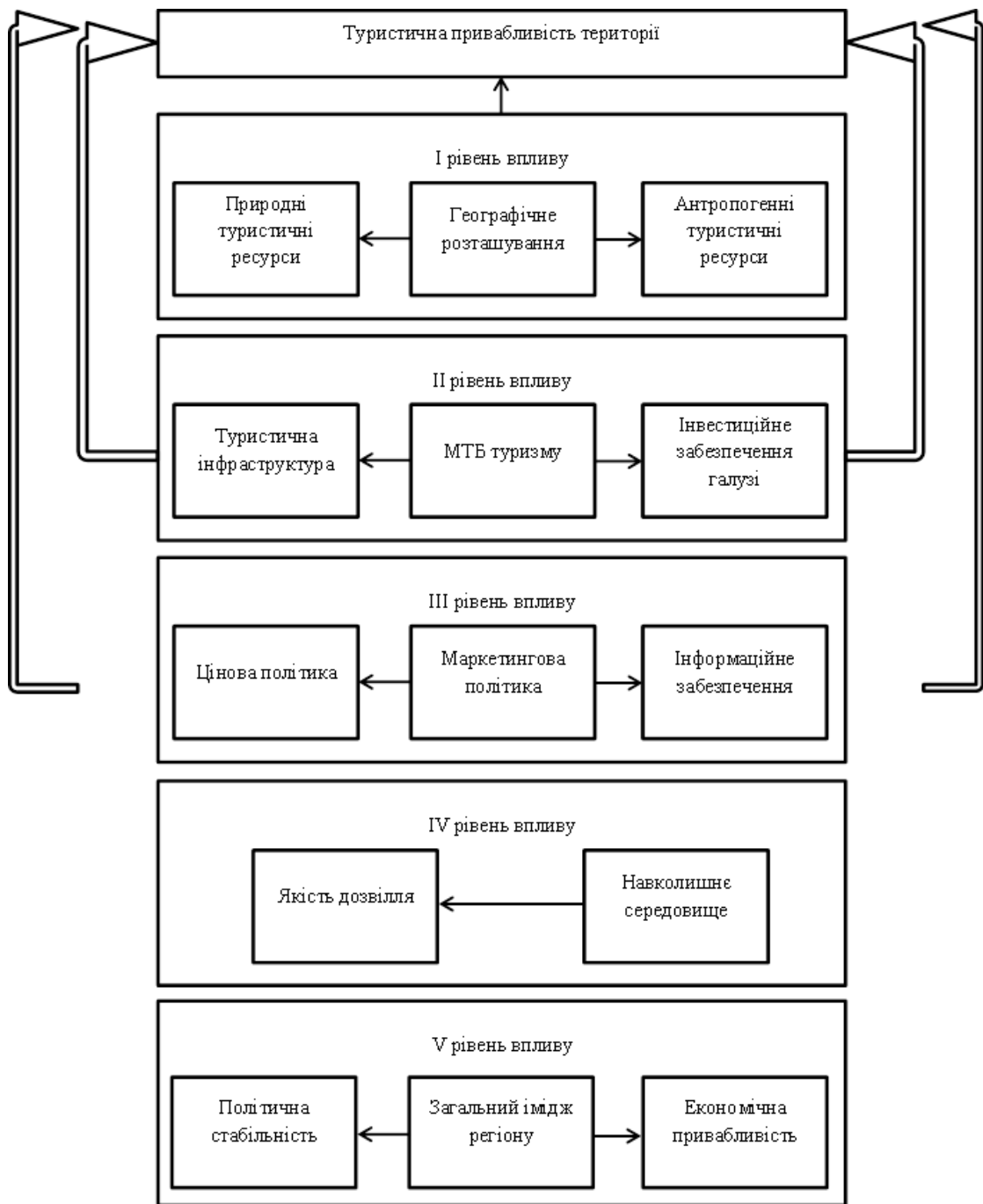

Рис. 1.2.2. Структурно-логічна схема чинників формування туристичної привабливості території

1-й рівень - географічне розташування; 2-й - матеріально-технічна база туризму; 3-й - маркетингова політика; 4-й - навколишнє середовище; 5-й - загальний імідж регіону. У разі врахування усіх чинників забезпечений найвищий ступінь туристичної привабливості території [36]

Таблиця 1.2.1.

Перелік об'єктів культурної спадщини національного значення, які
заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Вид пам'ятки
м. Суми			
Пам'ятник на родинному похованні Харитоненків	1894 рік	вул. 20 років Перемоги, центральне кладовище	пам'ятка монументального мистецтва
Пам'ятник на могилі доньки П. І. Харитоненка - Зінаїди	1895 рік	вул. 20 років Перемоги, центральне кладовище	пам'ятка монументального мистецтва
Білопільський район			
Городище літописного міста Вира	IX—XIII століття	м. Білопілья	пам'ятка археології
Будинок, у якому народився поет і вчений Олександр Олесь (О. Кандиба)	друга половина XIX століття	м. Білопілья, вул. Пожарського, 14	пам'ятка історії
Буринський район			
Городище і селище	IX—XIII століття	с. Дич	пам'ятка археології
Братська могила і місце вшанування пам'яті жертв голодомору 1932—1933 років	1932—1933 роки, 2007 рік	с. Піски	пам'ятка історії
Глухівський район			
Будинок Глухівського учительського інституту	1874 рік	м. Глухів, вул. К. Маркса, 25	пам'ятка історії
Городище і селище	IX—XIII століття	с. Ємадикине	пам'ятка археології
Конотопський район			
Поле битви між козацькими військами на чолі з І. Виговським і царською армією	1659 рік	м. Конотоп, південно-західна околиця	пам'ятка історії
Городище і селище	IX—XIII століття	с. Великий Самбір	пам'ятка археології
Кролевецький район			
Городище –залишки літописного міста Воргола	-	с. Воргол	Пам'ятка археології

Городище		с. Ленінське	
Недригайлівський район			
Городище літописного міста В'яханя	IX—XIII століття	с. Городище	—”—
Городище літописного міста Попаша	—”—	між селами Засулля та Бродок	—”—
Пам'ятник на місці першої в Україні знахідки кісток мамонта	1839 рік, 1841 рік	с. Кулішівка	пам'ятка історії, монументального мистецтва
Охтирський район			
Археологічний комплекс: городища (2), селища (2) і курганний могильник	IX—XIII століття	с. Журавне	пам'ятка археології
Укріплення Більського городища	IX століття до нашої ери — IV століття	—”—	—”—
Путивльський район			
Городище літописного міста Путивля	IX—XIII століття	м. Путивль	пам'ятка археології
Комплекс пам'яток у Спадщанському лісі — центрі організації партизанського з'єднання на чолі з командиром С. А. Ковпаком і комісаром С. В. Рудневим	1941—1945 роки	м. Путивль, Спадщанський ліс	пам'ятка історії
Городище	IX століття до нашої ери — IV століття	с. Ширяєве	пам'ятка археології
Роменський район			
Пам'ятник поету Т. Г. Шевченку	1918 рік, 1982 рік	м. Ромни, бульв. Шевченка, 12	пам'ятка монументального мистецтва
Городище багатощарове	IX століття до нашої ери — IV століття, IX—XIII століття	м. Ромни	пам'ятка археології
Городище і курганний могильник	IX століття до нашої ери — IV століття	с. Басівка	—”—
Сумський район			
Городища (2) і	IX століття до нашої	с. Битиця	пам'ятка археології

селище	ери — IV століття, V—IX століття		
Городище, селище і могильник	IX—XIII століття	с. Зелений Гай	—”—
Городище, селище і могильник	—”—	с. Шпилівка	—”—
Тростянецький район			
Городище	IX століття до нашої ери — IV століття	с. Кам’янка	—”—
Археологічний комплекс: городища (2), селище і курганний могильник	IX—XIII століття	с. Ницаха	—”—

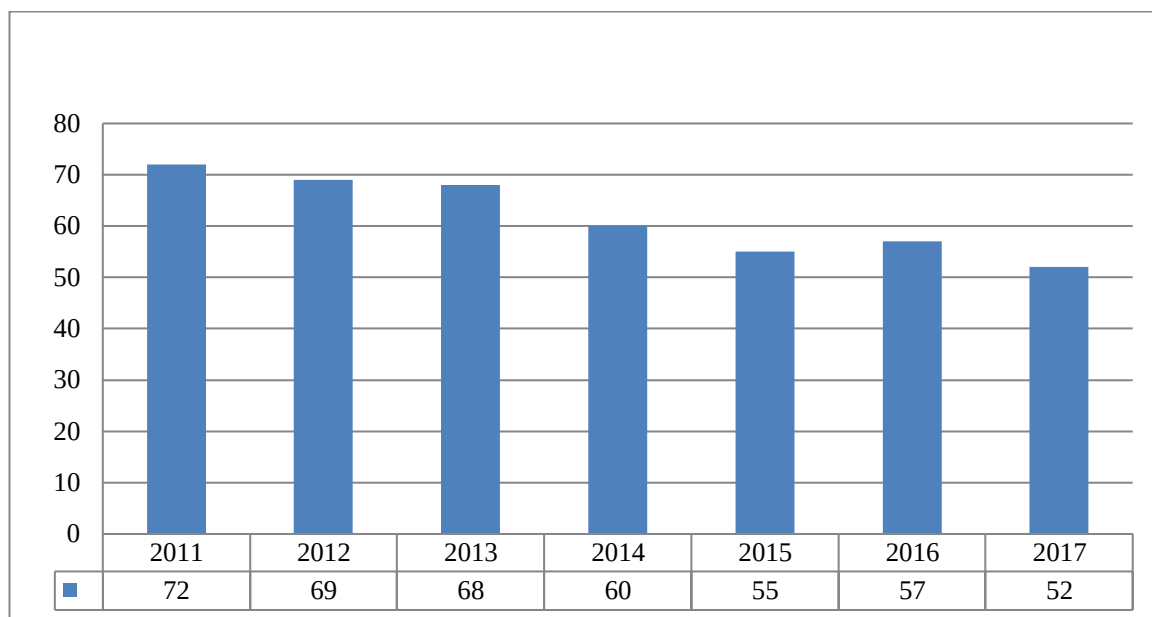

Рис. 2.1.2. Кількість колективних засобів розміщення у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

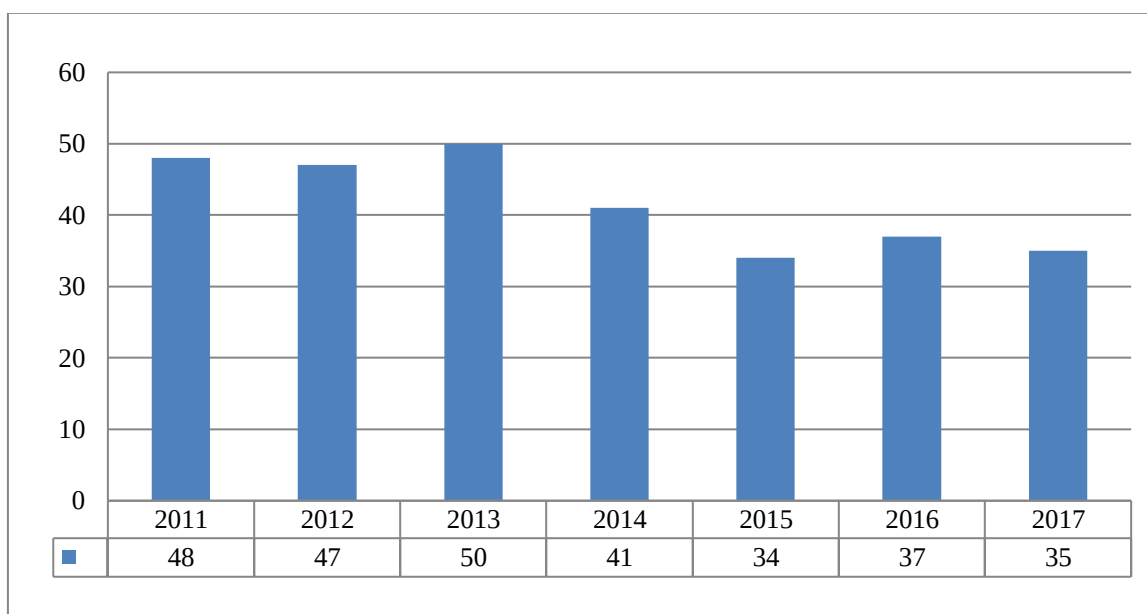

Рис. 3.1.2. Кількість готелів та аналогічних засобів розміщення у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

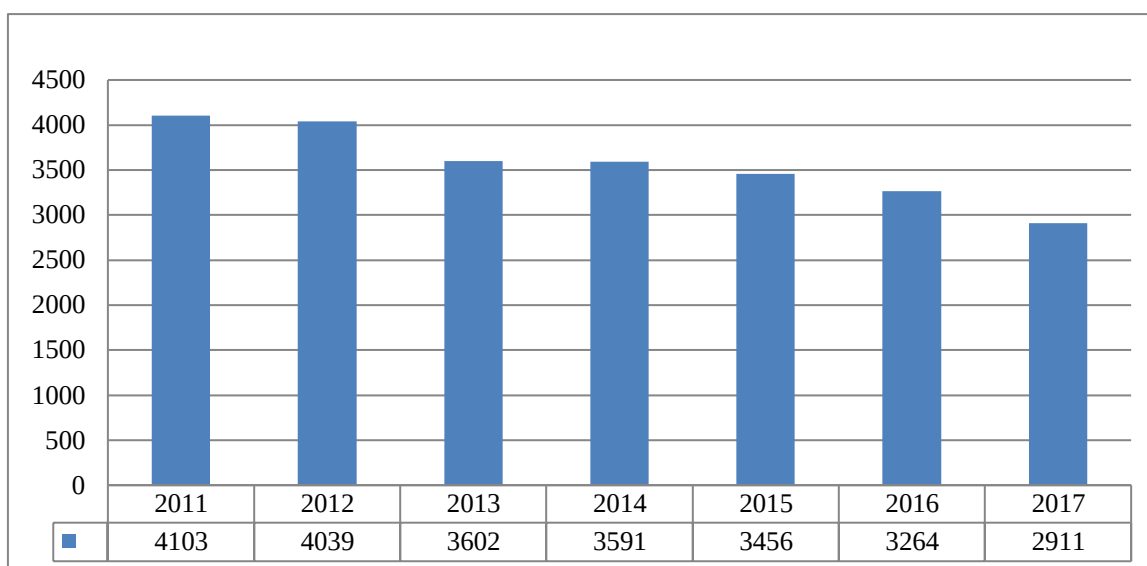

Рис. 4.1.2. Кількість місць (ліжок) у колективних засобах розміщування у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

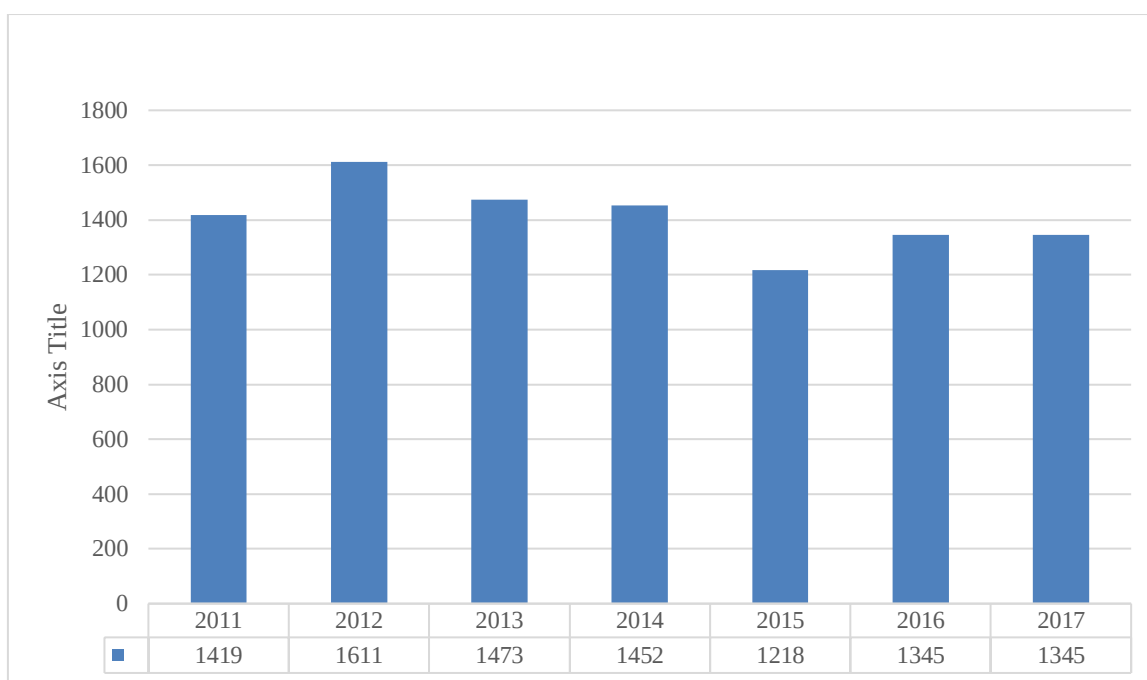

Рис. 5.1.2. Кількість місць у готелях та аналогічних засобах розміщування у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

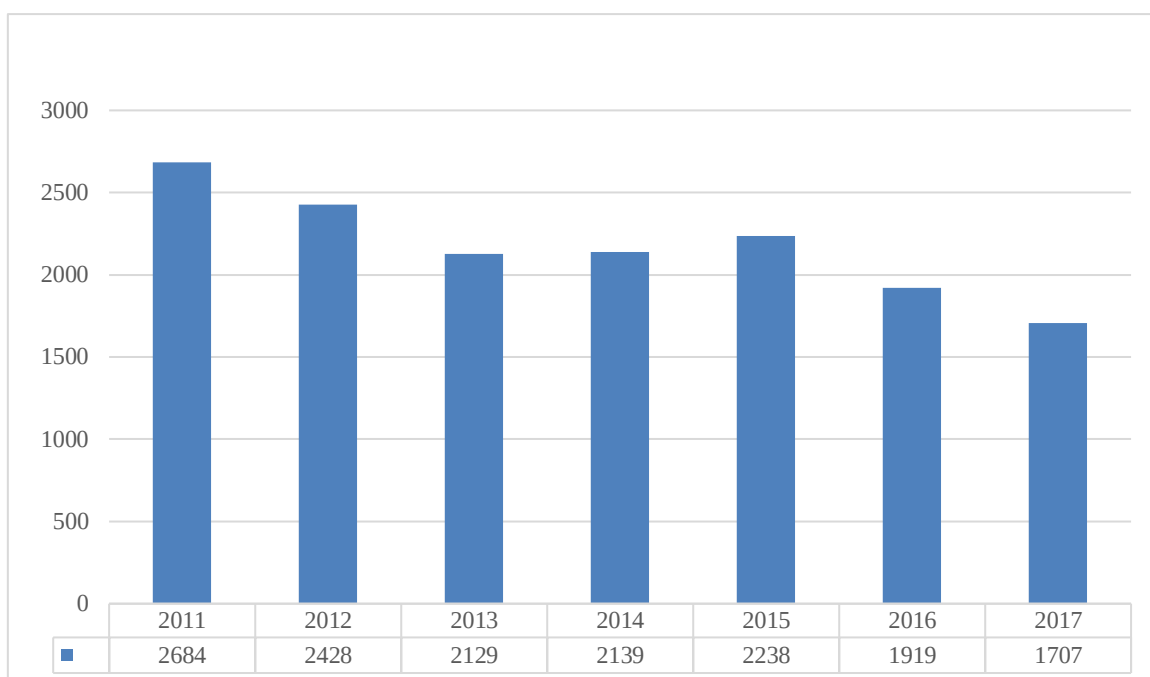

Рис. 6.1.2. Кількість місць (ліжок) у спеціалізованих засобах розміщування у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

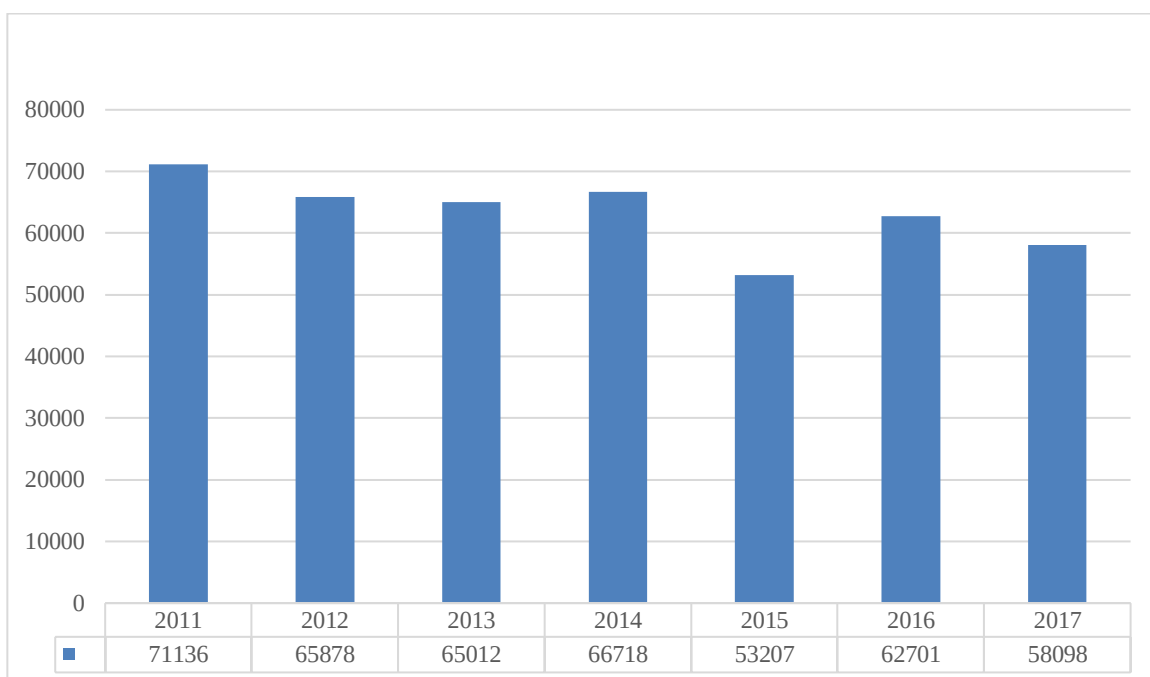

Рис. 7.1.2. Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

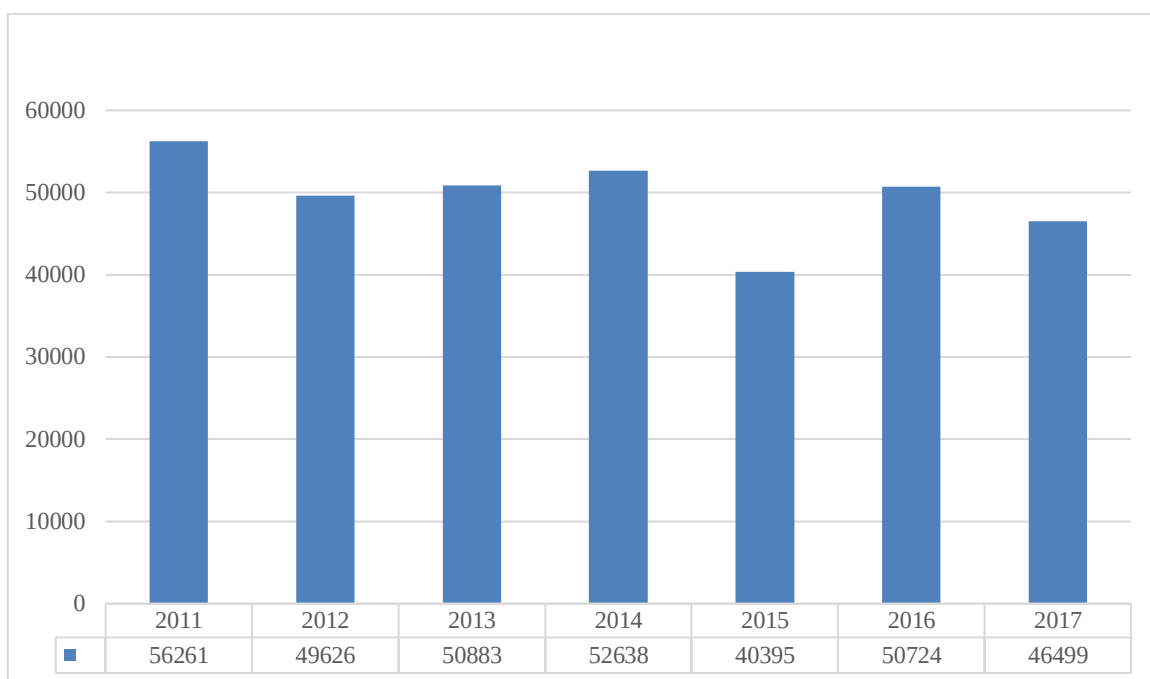

Рис. 8.1.2. Кількість осіб, що перебували у готелях та аналогічних засобах розміщування у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

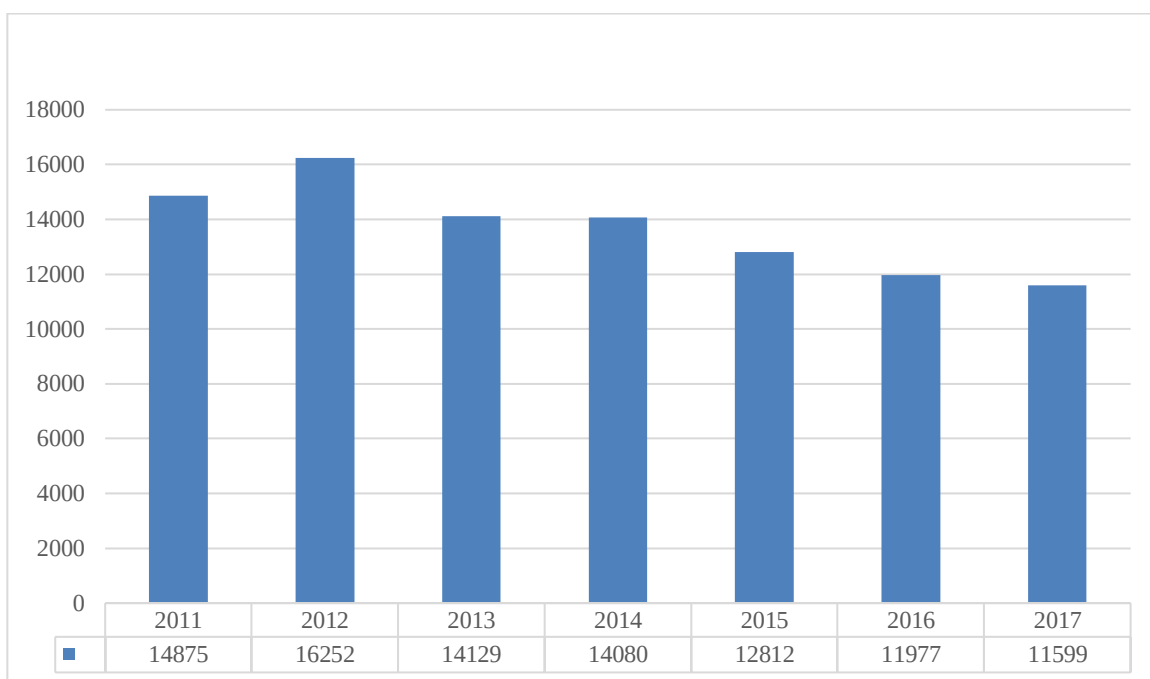

Рис. 9.1.2. Кількість осіб, що перебували у спеціалізованих засобах розміщування у Сумській області (Юридичні особи та фізичні особи підприємці) [21]

Таблиця 2.1.2.

Окремі показники діяльності колективних засобів
розміщування у 2017 році (Сумська область)

Юридичні особи [21]

Колективні засоби розміщування		У тому числі		Середня місткість	
усього, од	у % до загальної кількості	готелі та аналогічні засоби розміщування	спеціалізовані засоби розміщування	готелів та аналогічних засобів розміщування	спеціалізованих засобів розміщування
34	1,6	17	17	46,8	100,4
Кількість осіб, що перебували у закладах		З них у			
усього, осіб	у % до загальної кількості	готелях та аналогічних засобах розміщування	у % до загальної кількості	спеціалізованих засобах розміщування	у % до загальної кількості
42 637	0,8	31 038	0,8	11 599	0,9

Таблиця 3.1.2.

Кількість колективних засобів розміщування за типами засобів у
Сумській області (Юридичні особи) [21]

Кількість КЗР, усього	У тому числі									
	готелі та аналогічні засоби розміщування	з них								
		готелі	мотелі	хостели	Кемпінги	агро–готелі	Гуртожитки для приїжджих	туристські бази, гірські притулки, студентські літні табори, інші місця для тимчасового розміщування		
34	17	14	–	–	–	–	2	1		
У тому числі										
спеціалізовані засоби розміщування	з них									
	санаторії	Дитячі санаторії	пансіонати з лікуванням	Дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри	Санаторії–профілакторії	Бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогазельікарні (включаючи дитячі)	Будинки відпочинку	Пансіонати відпочинку	бази відпочинку, інші заклади відпочинку (крім турбаз)	Оздоровчі заклади 1-2 денного перебування
17	1	2	–	1	3	–	–	–	10	–